

PÕHJA-SAKALA VALD

Põhja-Sakala valla profiil

Suure-Jaani 2018

Sisukord

Sisukord	2
1. Territoorium ja asustus	5
2. Rahvastik ja selle areng	6
2.1. Rahvaarv ja rahvastiku vanuseline struktuur	6
2.2. Rahvastik paikkondades	10
2.3. Rahvastiku prognoos	12
3. Looduskeskkond ja maakasutus	14
3.1. Loodus ja maavarad	14
3.2. Kaitstavad alad ja objektid	14
3.3. Maakasutus	15
4. Kohaliku omavalitsuse teenused	16
4.1. Haridus, huviharidus ja noorsootöö	16
4.2. Sotsiaalhooletkanne ja tervishoid	22
4.3. Kultuur ja sport	25
4.4. Kommunaalmajandus	27
4.4.1. Teed, tänavad, tänavavalgustus	27
4.4.2. Ühistransport	28
4.4.3. Elamumajandus	29
4.4.4. Soojavarustus	30
4.4.5. Haljastus ja heakord	31
4.4.6. Vee- ja kanalisatsioonisüsteem	31
4.4.7. Jäätmekäitlus	32
4.5. Turvalisus	33
5. Ettevõtlus ja tööhõive	34
5.1. Ettevõtlus	34
5.2. Turism ja puhkemajandus	35
5.3. Tööhõive, sissetulek, töötus	36
6. Valitsemine ja KOV eelarve	38
6.1. Põhja-Sakala valla haldus	38
6.1.1. Valitsemine	38
6.1.2. Koostöö ja välissuhted	39
6.2. KOV ja kodanikuühiskond	39
6.3. Põhja-Sakala valla eelarve	40
Kasutatud materjalid	42
Lisad	43

Joonised

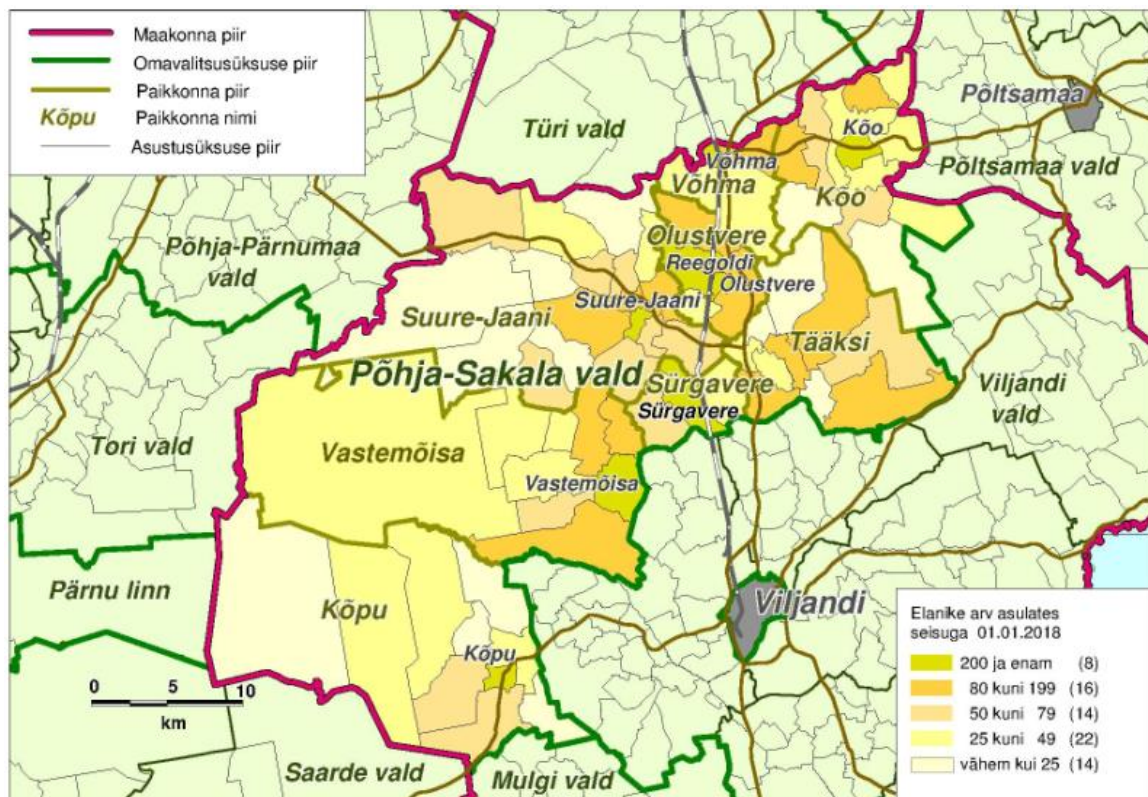
Joonis 1. Põhja-Sakala valla administratiivpiirid asustusüksused ja paikkonnad 2018. aastal	5
Joonis 2. Elanike arvu dünaamika ühinenud omavalitsusüksuste lõikes Põhja-Sakala vallas 2008-2018 seisuga 01.01. (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)	6
Joonis 3. Loomulik iive Põhja-Sakala vallas 2008-2017, nelja ühinenud omavalitsuste summeeritud näitajad (allikas: Statistikaamet)	7
Joonis 4. Rändesaldo Põhja-Sakala vallas 2008-2017, nelja omavalitsuse summeeritud näitajad (allikas: Statistikaamet)	7
Joonis 5. Loomulik iive ja rändesaldo ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas 2008-2017 (allikas: Statistikaamet)	8
Joonis 6. Rahvastiku soolis-vanuseline struktuur ühinenud omavalitsusüksuste Põhja-Sakala vallas 2008 ja 2018 aastal, seisuga 01.01. (allikas: Statistikaamet, Põhja-Sakala VV)	9
Joonis 7. 0-7-aastaste laste arv Põhja-Sakala vallas 1-aastase sammuga seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)	10
Joonis 8. Elanike arv Põhja-Sakala valla paikkondades seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)	11
Joonis 9. Rahvastiku vanuseline struktuur Põhja-Sakala valla paikkondades seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)	11
Joonis 10. Elanike arvu prognoos Põhja-Sakala vallas aastani 2040 vanusegruppide lõikes, baasstsenaarium (2018. aasta = 100%)	13
Joonis 11. Prognoos: Põhja-Sakala valla rahvastiku soolis-vanuseline struktuur 2030 ja 2040, baasstsenaarium	13
Joonis 12. Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes 2008–2017 (allikas: statistikaamet) ..	22
Joonis 13. Toetus toimetulekupiiri tagamiseks elaniku kohta Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes 2008–2017 (allikas: statistikaamet) ..	23
Joonis 14. Sõidukite liiklussagedus ööpäevas, 2017 (allikas: Maanteeamet)	28
Joonis 15. Korterelamute ehitusaeg Põhja-Sakala vallas ühinenud omavalitsuste lõikes (allikas: REL 2011)	30
Joonis 16. Väljakutsete arv päästesündmustele endistes ühinenud omavalitsustes aastatel 2013–2016 (allikas: Päästeamet)	34
Joonis 17. Tööjõus osalemise määr (brutotulu saajad) neljas endises omavalitsuses 2008-2017 (allikas: Statistikaamet)	37
Joonis 18. Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu neljas endises omavalitsuses ja Viljandi maakonnas 2008-20017 (allikas: Statistikaamet)	37
Joonis 19. Registreeritud töötute arv (kuude keskmine) neljas endises omavalitsuses 2008-2017 (allikas: Töötukassa)	38
Joonis 20. Vallaeelarve kulude struktuur tegevusvaldkondade lõikes Põhja-Sakala valla 2018. aastal (allikas: Rahandusministeerium)	42

Tabelid

Tabel 1. Elanike arv ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas vanusegruppide lõikes 2008 ja 2018, seisuga 01.01 (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)	8
Tabel 2. Demograafilised näitajad ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas 2008 ja 2018, seisuga 01.01. (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)	10
Tabel 3. Elanike arv Põhja-Sakala valla paikkondades vanusegruppide lõikes seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)	11
Tabel 4. 0-7-aastaste laste arv Põhja-Sakala valla paikkondades 1-aastase sammuga seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)	12
Tabel 5. Maafondi jaotus Põhja-Sakala vallas maareformiaegse omandamisviisi järgi seisuga 01.01.2018 (allikas: statistikaamet)	15
Tabel 6. Laste arv Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsuste lasteaeades 2008-2018, seisuga 25.07.2018 (allikas: Haridussilm)	16
Tabel 7. Õpilaste arv Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsuste koolides 2008-2018, seisuga 25.07.2018 (allikas: Haridussilm)	18
Tabel 8. Esimesse klassi astujate arvu prognoos 2018-2024 paikkondade lõikes (allikas: Põhja-Sakala Vallavalitsus)	20
Tabel 9. Õpilaste arv Põhja-Sakala valla huvikoolides 2010-2018 (allikas: Haridussilm)	20
Tabel 10. Põhja-Sakala valla kultuuriasutused 2018. aastal	25
Tabel 11. Tavaeluruumidega hooned ühinenud Põhja-Sakala vallas 31.12.2011 (allikas: REL 2011)	29
Tabel 12. Põhitegevuse tulude laekumine neljas endises ühinenud omavalitsusüksuses 2015-2017 (allikas: Rahandusministeerium)	40
Tabel 13. FIT laekumine Põhja-Sakala vallas 2017. aastal (allikas: Rahandusministeerium)	41
Tabel 14. Põhitegevuse kulud neljas endises ühinenud omavalitsusüksuses 2015-2017 (allikas: Rahandusministeerium)	41

1. Territoorium ja asustus

Põhja-Sakala vald moodustati kohaliku omavalitsuse volikogu korralise valimiste järgselt 21. oktoobril 2017. aastal Suure-Jaani valla, Kõo valla, Kõpu valla ja Võhma linna ühinemisel. Haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus moodustatud Põhja-Sakala valla administratiivpiir kulgeb mööda ühinenud omavalitsusüksuste välispiiri. Vastavalt ühinemislepingule on vallavolikogu ja -valitsuse juriidiliseks asukohaks ning valla keskuseks Suure-Jaani linn, mille asustusüksuse staatus on vallasisene linn. Piirkondliku tasakaalustatud arengu ja avalike teenuste kodanikulähedaseks otsustusprotsesside tagamiseks ning teenuste osutamiseks on moodustatud piirkondlike teenuskeskuste süsteem. Põhja-Sakala valla teenuskeskused toimivad Võhma linnas, Kõpu alevikus ja Kõo külas. Põhja-Sakala valla administratiivpiirid ja rahvastiku paiknemine omavalitsuse territooriumil asustusüksuste lõikes on esitatud joonisel 1.

Joonis 1. Põhja-Sakala valla administratiivpiirid asustusüksused ja paikkonnad 2018. aastal

Põhja-Sakala valla pindala on 1153 km². Naabriteks vallale on Jõgeva maakonnas Põltsamaa vald, Järva maakonnas Türi vald ja Järva vald, Pärnu maakonnas Saarde vald, Pärnu linn, Tori vald ja Põhja-Pärnumaa vald ning Viljandi maakonnas Viljandi vald ja Mulgi vald. Valla elanikkond on koondunud Suure-Jaani linna ning selle ümbrusesse, valla lääneosas on asustus hõre. Valla territooriumil on 74 asustusüksust, nendest 2 vallasisest

linna (Suure-Jaani ja Võhma), 2 alevikku (Olustvere, Kõpu) ja 70 küla. Suurimad asulad on Võhma linn (1266 elanikku seisuga 01.01.2018), Suure-Jaani linn (1065), Olustvere alevik (384), Vastemõisa küla (375), Sürgavere küla (329), Kõpu alevik (288), Kõo küla (268) ja Reegoldi küla (206), kus elab 51% valla rahvastikust. Külasid 100-200 elanikuga on vallas 11, alla 100 elanikuga külasid on 56 (80% küladest).

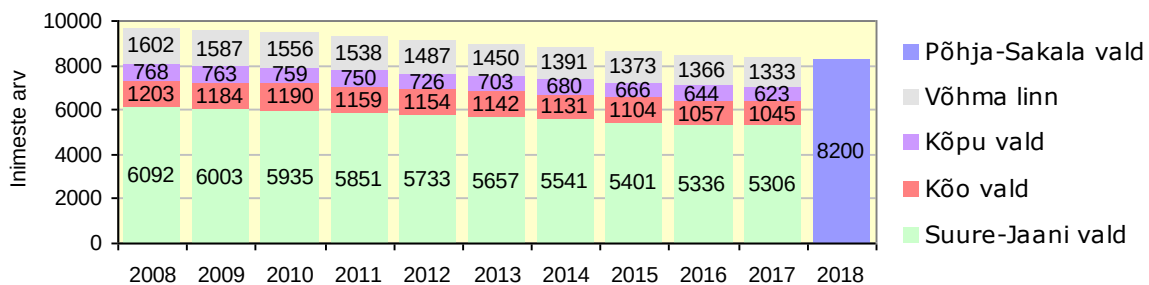
Viljandi maakonna teemaplaneeringus "Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015" eristatakse Põhja-Sakala vallas 8 paikkonda (Kõo, Kõpu, Olustvere, Suure-Jaani, Sürgavere, Tääksi, Vastemõisa ja Võhma). Paikkonnad on elanike ühtsustundel ja piirkondlikul samastumisel põhinevad väiksemad piirkonnad, mille elanikud kasutavad teenuste kättesaamiseks enam-vähem samu keskusi. Põhja-Sakala valla asulate jagunemine paikkondadesse on ära toodud lisa 1.

2. Rahvastik ja selle areng

2.1. Rahvaarv ja rahvastiku vanuseline struktuur

Rahvastikuregistri andmetel elas Põhja-Sakala vallas seisuga 1.01.2018 kokku 8200 inimest, nendest Võhma linnas 1266 (15,4%) ja Suure-Jaani linnas 1065 elanikku (13,0%).

Elanike arv ühinenud omavalitsusüksuste lõikes Põhja-Sakala vallas on ajavahemikul 2008-2018 näidanud langustrendi kogu perioodi vältel, keskmiselt vähenes elanike arv aastas 1,6% võrra (joonis 2).

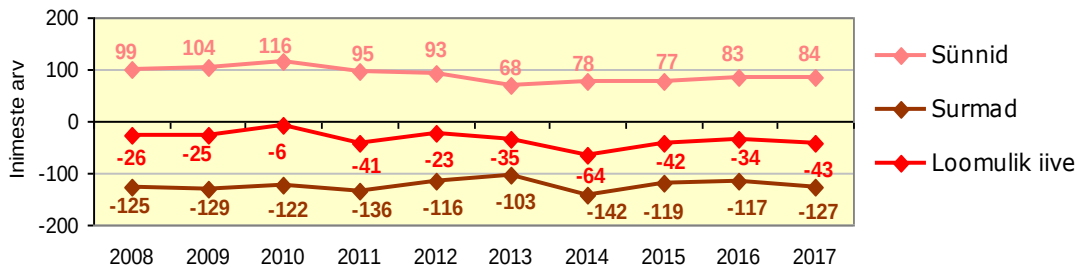

Joonis 2. Elanike arvu dünaamika ühinenud omavalitsusüksuste lõikes Põhja-Sakala vallas 2008-2018 seisuga 01.01. (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)

Perioodil 2008-2018 on elanikkond Põhja-Sakala vallas vähenenud kokku 1465 inimese võrra ehk 15%. Endiste omavalitsuste lõikes vähenes kõige enam Kõpu valla elanikkond - aastatel 2008-2017 vähenemine 19% (145 inimest), Võhma linnas vähenes elanikkond samal ajaperioodil 17% (269 inimest), võrdselt 13% vähenes elanikkond Kõo vallas (158) ja Suure-Jaani vallas (786 inimest).

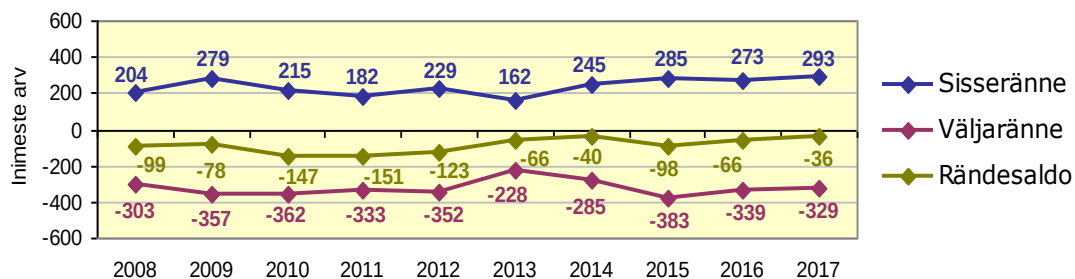
Loomulik iive oli aastatel 2008-2017 Põhja-Sakala vallas negatiivne. Sündide arv vallas on langustrendis: 99 sündi 2008. aastal, 84 sündi 2017. aastal.

Surmajuhtude arv püsis vallas samal perioodil stabiilsena, keskmiselt 123 surmajuhtumit aastas. Loomuliku iibe näitajad ühinenud omavalitsusüksustes Põhja-Sakala vallas perioodil 2008-2017 on esitatud joonisel 3.

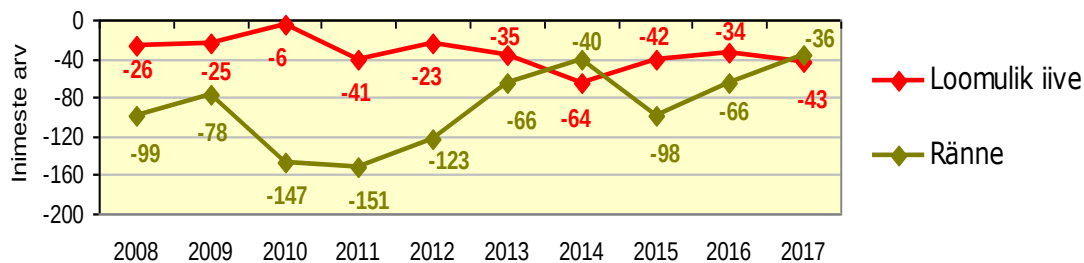
Joonis 3. Loomulik iive Põhja-Sakala vallas 2008-2017, nelja ühinenud omavalitsuste summeeritud näitajad (allikas: Statistikaamet)

Rände osas oli aastatel 2008-2017 ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas rändesaldo pidevalt negatiivne (joonis 4). Sisseränne valda oli väikseim 2013. aastal (162 sisserändajat), alates 2014. aastast on sisseränne valda pidevalt suurenenud. Ka väljaränne oli väikseim 2013. aastal (228 väljarändajat), alates 2014. aastast on ka väljaränne suurenenud (329 väljarändajat 2017. aastal).

Joonis 4. Rändesaldo Põhja-Sakala vallas 2008-2017, nelja omavalitsuse summeeritud näitajad (allikas: Statistikaamet)

Analüüsidest rahvastiku vähenemise põhjuseid ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas aastatel 2008-2017 loomuliku iibe ja rändesaldo näitajate alusel, saab väita, et aastatel 2008-2013 mõjutas väljaränne rahvastiku vähenemist piirkonnas oluliselt rohkem. Alates 2014. aastast on rändesaldo vallas vähenenud ja elanikkonna arvu langust piirkonnas mõjutavad negatiivne loomulik iive ja väljaränne on liikunud tasakaalu suunas (joonis 5).

Joonis 5. Loomulik iive ja rändesaldo ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas 2008-2017 (allikas: Statistikaamet)

2018. aasta 1. jaanuari seisuga on Põhja-Sakala valla rahvastikust 63,5% tööealised (vanus 15-64), 14,2% tööeast nooremad (vanus 0-14) ja 22,3% tööeast vanemad (vanus 65+). Nii nagu Eestis tervikuna, vananeb rahvastik Põhja-Sakala vallas. Kui 2008. aastal oli 65+ elanike osakaal rahvastikust 18,7%, siis 2018. aastaks oli see suurenenud 3,6 protsendipunkti võrra. Tööealiste elanike (vanus 15-64) osakaal Põhja-Sakala valla rahvastikust perioodil 2008-2018 vähenes 3,1% võrra, laste (vanus 0-14) osakaal rahvastikust vähenes 0,5%.

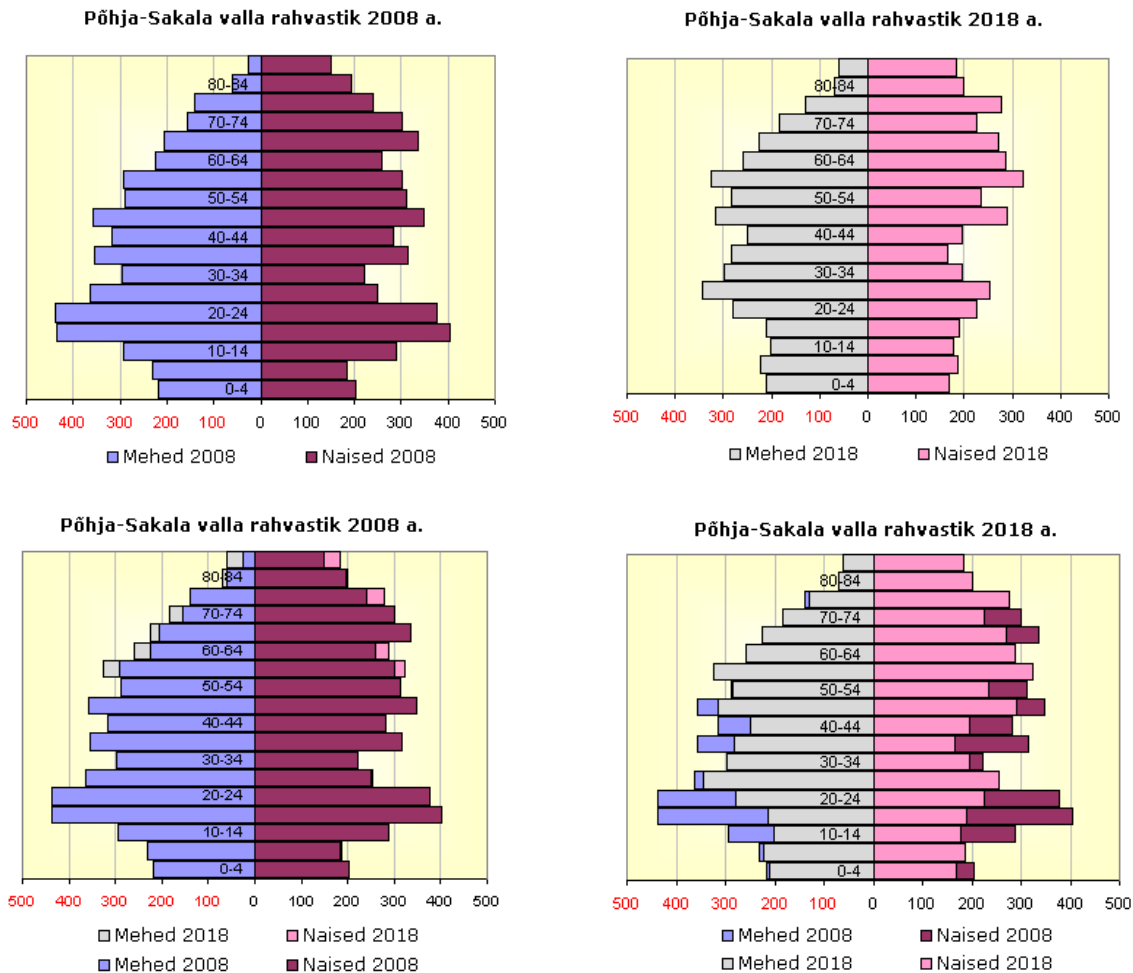
Tabelis 1 on välja toodud näitajad, mis iseloomustavad Põhja-Sakala valla rahvastiku vanusstruktuuri muutumist perioodil 2008-2018 seitsme vanusegrupi lõikes.

Tabel 1, Elanike arv ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas vanusegruppide lõikes 2008 ja 2018, seisuga 01.01 (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)

Vanuse-grupp	Arv 2008			Osa-kaal	Arv 2018			Osa-kaal	Osakaalu muutus
	M	N	Kokku		M	N	Kokku		
65 +	589	1222	1811	18,7%	669	1156	1825	22,3%	+ 3,6%
55 - 64	516	560	1076	11,1%	583	610	1193	14,5%	+ 3,4%
26 - 54	1900	1679	3579	37,0%	1713	1296	3009	36,8%	- 0,2%
19 - 25	615	522	1137	11,8%	382	300	682	8,3%	- 3,5%
16 - 18	269	254	523	5,4%	127	121	248	3,0%	- 2,4%
7 - 15	495	459	954	9,9%	381	317	698	8,5%	- 1,4%
0 - 6	313	272	585	6,1%	296	249	545	6,6%	+ 0,5%
Kokku	4697	4968	9665	100%	4151	4049	8200	100%	- 15,0%

Andmed näitavad, et lisaks pensioniealiste elanike osakaalu suurenemisele (vanus 65+), on kasvanud ka peatselt tööturult väljujate osakaal rahvastikust (elanikud vanuses 55-64). Vähenenud on noorte osakaal vanuses 19-25 ja 16-18 (-3,5%). Laste osakaal elanikkonnast vanuses 0-15 on püsinud aastate 2008 ja 2018 võrdluses suhteliselt stabiilsena.

2018. aastal on Põhja-Sakala vallas suurimad vanuserühmad tööealised vanuses 55-59 (648) ja 45-49 (605) ning noored vanuses 25-29 (590) joonis 6).

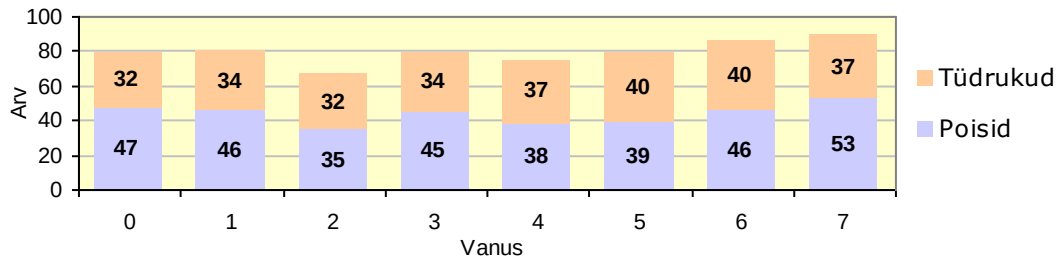

Joonis 6. Rahvastiku soolis-vanuselise struktuur ühinenud omavalitsusüksuste Põhja-Sakala vallas 2008 ja 2018 aastal, seisuga 01.01. (allikas: Statistikaamet, Põhja-Sakala VV)

Võrreldes 2008. aastaga on kõige märgatavam muutus toimunud vanusegrupis 15-24: vanusegrupp on vähenenud üle 40% (1653 elanikku 2008. aastal, 907 elanikku 2018. aastal). Põhjuseks on väikeste sünnipölvkondade jõudmine sellesse vanusegruppi. Tööealiste elanike arv vanuses 25-44 on vähenenud 10 aastaga 18% võrra, vanuses 45-64 on vähenemine 3%. Suurenenud on elanike arv vanuses 60+ (2294 elanikku 2008. aastal, 2370 elanikku 2018. aastal).

2018. aastal on Põhja-Sakala vallas mehi ja naisi peaaegu võrdselt, vastavalt 50,6% ja 49,4% elanikkonnast. Vanusegruppide lõikes on märgatav sooline ebaproportsionaalsus: vanuses 65-74 on naiste osakaal 55%, vanuses 75+ on naiste osakaal 72%; samal ajal on vanusegrupis 35-39 naiste osakaal vaid 37% (vanuses 35-39 elab omavalitsuses kokku 282 meest ja 195 naist).

Võttes arvesse lasteaia ja koolikohtade vajaduse perspektiivi toome järgnevalt ära Põhja-Sakala valla elanikud vanuses 0-7 ühe aasta kaupa (joonis 7). Andmed näitavad, et 2018. aasta alguse seisuga elab Põhja-Sakala vallas 7-aastaseid lapsi 90 ning vanuses 0-6 on kõik aastakäigud üle 10% väiksemad. Kõige väiksem on 2-aastaste laste arv (67 last), mis on võrreldes 7-aastaste laste arvuga 25% võrra väiksem.

Joonis 7. 0-7-aastaste laste arv Põhja-Sakala vallas 1-aastase sammuga seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)

Peamisi rahvastikuprotsesse iseloomustavad järgmised näitajad: demograafiline tööturusurve indeks, ülalpeetavate määr ja rahvastiku taastootmispotentsiaal. Tingituna laste arvu vähenemisest on tööturusurve indeks perioodil 2008-2018 Põhja-Sakala vallas vähenenud 0,82-lt 0,60-ni, mis tähendab, et vallas on ühe lähiaastatel tööturult lahkuja kohta 0,60 tööturule sisenejat. Ülalpeetavate määr on perioodil 2008-2018 Põhja-Sakala vallas suurenenud ja 2018. aastal on näitaja 57,5%. Seega on 100 tööealise elaniku kohta 57,5 ülalpeetavat. Rahvastiku taastootmispotentsiaali väljendab 15-49-aastaste naiste arv jagatuna elanike arvuga ja see on üks sündide arvu kujundav tegur. Perioodil 2008-2018 Põhja-Sakala vallas rahvastiku taastootmispotentsiaal vähenes: 2008. aastal oli näitaja 0,23 ja 2018. aastal 0,18 (tabel 2).

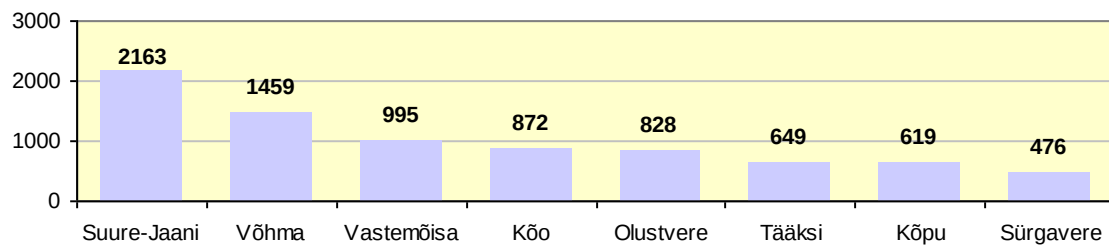
Tabel 2. Demograafilised näitajad ühinenud omavalitsustes Põhja-Sakala vallas 2008 ja 2018, seisuga 01.01. (allikas: Rahvastikuregister, Põhja-Sakala VV)

Demograafiline näitaja	2008	2018
Tööturusurve indeks	0,82	0,60
Ülalpeetavate määr	50,2%	57,5%
Taastootmispotentsiaal	0,23	0,18

2.2. Rahvastik paikkondades

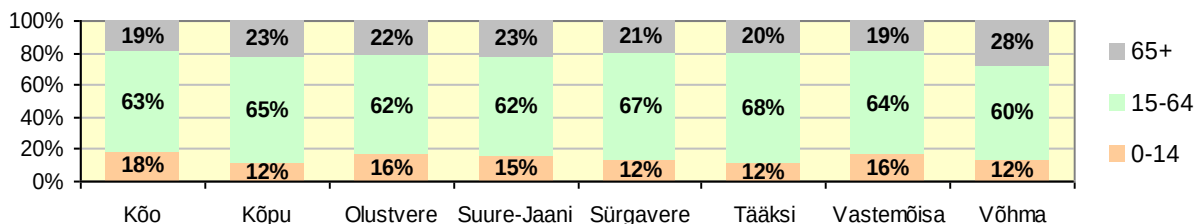
Rahvastikuregistri andmetel elas 2018. aasta alguse seisuga Põhja-Sakala valla paikkondades kokku 8061 inimest. 139 Põhja-Sakala valla elanikku oli rahvastikuregistris registreeritud ilma asulata (elukohaga Põhja-Sakala vald) ning need elanikud järgnevates andmestikes ei kajastu. Elanike arv Põhja-Sakala valla paikkondades seisuga 01.01.2018 on esitatud joonisel 8. 2018. aastal on kõige suurema elanike arvuga Suure-Jaani paikkond (2163), järgneb Võhma paikkond (1459). Nendes kahes paikkonnas kokku elab 45%

Põhja-Sakala valla elanikkonnast. Kolmandal kohal elanike arvult on Vastemõisa paikkond, kus elab veidi alla 1000 elaniku. Väikseim on Sürgavere paikkond 476 elanikuga.

Joonis 8. Elanike arv Põhja-Sakala valla paikkondades seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)

2018. aasta alguse seisuga on Põhja-Sakala valla paikkondadest kõige noorema elanikkonnaga Kõo paikkond, kus lapsed ja noored vanuses 0-14 moodustavad elanikkonnast 18% ning elanikud vanuses 65+ 19% (joonis 9). Noor elanikkond on ka Vastemõisa ja Olustvere paikkondades, kus 0-14 aastaste osakaal rahvastikust on 16% ning 65+ osakaal 19-22%. Kõige eakam on elanikkond Võhma paikkonnas, kus elanikud vanuses 65+ moodustavad 28% ja 0-14- aastased lapsed 12% rahvastikust.

Joonis 9. Rahvastiku vanuseline struktuur Põhja-Sakala valla paikkondades seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)

Teenuste osutamise seisukohast on oluline elanike arv paikkondades vanusegruppide lõikes - need andmed on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Elanike arv Põhja-Sakala valla paikkondades vanusegruppide lõikes seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)

Paikkonna nimi	0-6	7-15	16-24	25-64	65+	Kokku
Kõo	74	89	79	465	165	872
Kõpu	25	57	59	338	140	619
Olustvere	68	71	91	414	184	828
Suure-Jaani	152	183	206	1129	493	2163
Sürgavere	26	37	60	254	99	476
Tääksi	39	47	74	359	130	649
Vastemõisa	72	99	98	535	191	995
Võhma	89	111	148	705	406	1459
Kokku	545	694	815	4199	1808	8061

Haridusteenuste osutamise seisukohast on oluline 0-7-aastaste laste arv paikkonnas ning need andmed on esitatud tabelis 4. Andmed näitavad, et kui 2018. aastal elab vallas 7-aastaseid lapsi 90, siis nooremas vanuses laste aastakäigud 10-15% väiksemad.

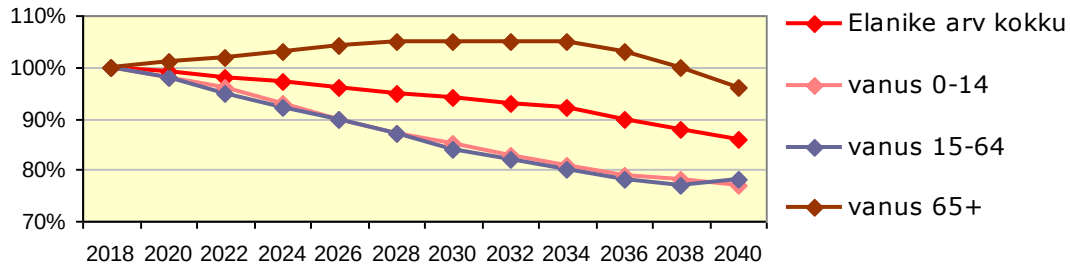
Tabel 4. 0-7-aastaste laste arv Põhja-Sakala valla paikkondades 1-aastase sammuga seisuga 01.01.2018 (allikas: Põhja-Sakala VV)

Paikkonna nimi	0-a	1-a	2-a	3-a	4-a	5-a	6-a	7-a
Kõo	10	12	6	8	8	19	11	14
Kõpu	4	2	4	3	2	3	7	8
Olustvere	13	12	6	11	10	9	7	6
Suure-Jaani	19	23	21	20	23	20	26	20
Sürgavere	2	4	3	4	4	4	5	4
Tääksi	3	6	5	9	6	8	2	10
Vastemõisa	15	13	12	9	11	6	6	13
Võhma	13	8	10	15	11	10	22	15
Kokku	79	80	67	79	75	79	86	90

2.3. Rahvastiku prognoos

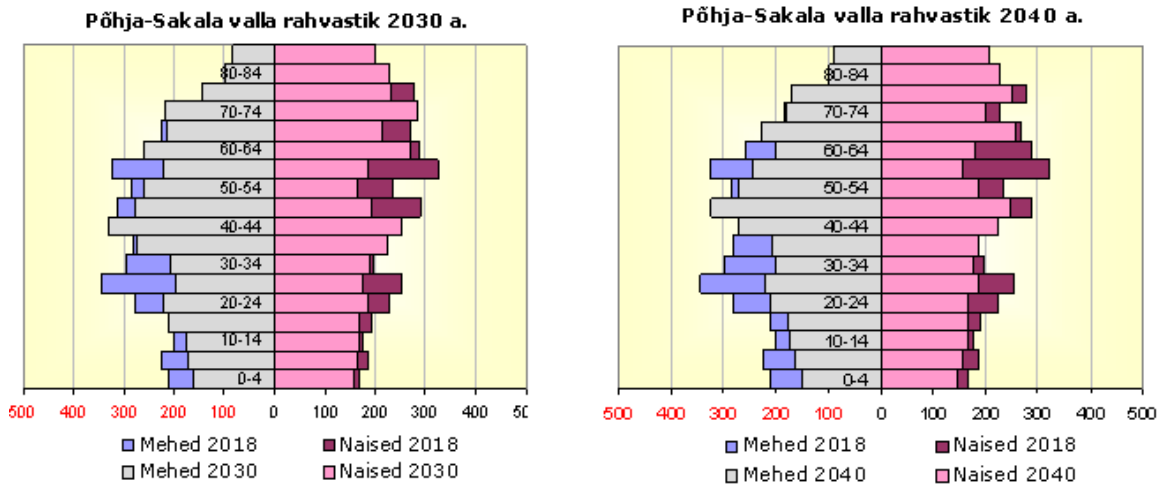
Järgnevalt esitatakse Põhja-Sakala valla elanike arvu prognoos aastani 2040 baasstsenaariumina kus arvestatakse Põhja-Sakala valla sisemist olemasolevat rahvastikupotentsiaali, rännet ei arvestata. Rahvastiku-prognoosi baasstsenaariumis eeldatakse, et tegemist on suletud rahvastikuga, mis tähendab, et selle stsenaariumi koostamisel rände võimalikku mõju ei arvestata. Seega iseloomustab baasstsenaarium Põhja-Sakala valla rahvastiku sisemist taastevõimet ning selles prognoositakse praeguse sündimus- ja suremuskäitumise mõju tuleviku rahvastiku kujunemisele. 2016. aastal oli summaarne sündimuskordaja Eestis 1,60, mis on väiksem näitaja, kui on vaja rahvastikutaasteks (2,1 last fertiilses eas naise kohta). Baasstsenaariumis eeldame 2016. aasta sündimus- ja suremuskäitumise (oodatav eluiga Eestis meestel 73,2, naistel 81,9 aastat) jätkumist kogu prognoosisperioodi vältel ehk aastani 2040.

Baasstsenaariumi järgi jätkab Põhja-Sakala valla elanikkond vähenemist 0,5-0,7% aastas ning 2040. aastaks väheneb valla elanikkond võrreldes 2018. aastaga ligi 14-15% (joonis 10). Prognoos näitab, et vanusegruppide lõikes on muutused järgmised: vanusegrupid 0-14 ja 15-64 vähenevad suhteliselt võrdse kiirusega: võrreldes 2018. aastaga väheneb nii 0-14 -aastaste kui tööealiste elanike (vanus 15-64) arv järgmise 20 aastaga 20-23% võrra. Elanike arv vanuses 65+ lähiaastatel suureneb: võrreldes 2018. aastaga suureneb inimeste arv selles vanusegrupis järgmise 15 aastaga 5% võrra, aastaks 2040 65+ elanike arv võrreldes 2018. aastaga väheneb 2-4%.

Joonis 10. Elanike arvu prognoos Põhja-Sakala vallas aastani 2040 vanusegruppide lõikes, baasstsenaarium (2018. aasta = 100%)

Vastavalt baasstsenaariumi prognoosile on aastaks 2040 Põhja-Sakala valla elanikkond märgatavalt vananenud: elanikud vanuses 65+ moodustavad rahvastikust 27%, laste ja noorte (vanus 0-14) osakaal rahvastikust on 13-14% ja tööealiste elanike (vanus 15-64) osakaal 60%. Suurimad vanusegrupid 2040. aastal on elanikud vanuses 40-49 ja 65-69 (joonis 11).

Joonis 11. Prognoos: Põhja-Sakala valla rahvastiku soolis-vanuseline struktuur 2030 ja 2040, baasstsenaarium

Põhja-Sakala valla rahvastiku arvu stabiilsuse saavutamiseks on oluline ennekõike tegeleda noorte pereloomisealiste elanike tagasirände soodustamisega panustades selleks laste ja peresõbraliku keskkonna ning paindlike töövõimaluste loomisse. Üha enam tuleb hakata pöörama tähelepanu rahvastiku vananemisega seotud probleemide lahendustele, mille osaks on luua eeldusi elanike tervisedenduseks ja võimalikult pikaks tööalaseks aktiivsuseks ning toimetulekuriskide maandamiseks. Oluline on riskirühmade tööhõive suurendamine. Elanike majandusaktiivsuse tõus aitab säilitada maksumaksjate arvu jätkusuutlikkust. Elanike arvu rändestsenaariumi prognoos eeldab põhjalikumalt analüüsi.

3. Looduskeskkond ja maakasutus

3.1. Loodus ja maavarad

Põhja-Sakala vald paikneb valdavalt Sakala kõrgustiku põhjaosas. Valla lääneosa jääb Sakala kõrgustiku ning Pärnu madaliku vahelisele alale, mis moodustab Vahe-Eesti ning seal paiknevad sood ja rabad (Kuresoo raba, Valgeraba, Öördi raba, Riisa raba) kuuluvad Soomaa rahvuspargi koosseisu. Võhma linn ja valla kirdeosa asuvad Kesk-Eesti tasandikul. Valla keskosas laiuvad kõrgustiku lavajas-lainjad moreentasandikud, mille viljakad mullad on valdavalt kasutuses põllumaadena. Põhja-Sakala valla metsasus on ligikaudu 55%. Valla lääneosas paiknevad suured sood ja rabamassiivid, millest Kuresoo raba on Eesti suurim. Looduslikest oludest tingituna on valla lääneosas peamiselt hajaasustus. Valla kaguosas paikneb tasase pinnamoega ja soostunud Võrtsjärve madalik, millel asuvad Parika raba ja Särгла raba kuuluvad Parika looduskaitseala koosseisu.

Põhja-Sakala valla peamiseks kasutatavaks loodusressursiks on põhjavesi, mida kasutatakse majandus- ja joogiveena. Põhjavett võetakse eratarbijate puhul kuni 20 m sügavustest puurkaevudest. Sellise sügavusega kaevude vee omadused on muutlikud ning sõltuvad suuresti kaevu asukohast ja sanitaartsooni olemasolust. Vee kvaliteeti on vähe uuritud, reeglina on see tarbijaid rahuldav. Suurimaks probleemiks on tiheasustusest ning lohakast majandustegevusest tingitud kaevude kaitsetsoonide olukord. Pinnavett ettevõtluses ei kasutata. Pinnavesi on kasutusel puhkemajanduslikult ning looduskeskkonna tasakaalu säilitamisel. Reeglina võib pinnavee olukorda lugeda rahuldavaks. Probleemiks on veekogude kinnikasvamine. Pinnavee kvaliteedi tagamiseks on vaja jätkuvalt tegeleda reostusallikate likvideerimisega.

Riikliku tähtsusega maavarade maardlaid Põhja-Sakala valla territooriumil ei ole. Maavaradest asuvad valla territooriumil Murru, Tohvri, Laninga liivamaardlad, Aimla, Tääksi Vesiveski, Tääksi kruusamaardlad ja Parika, Soosaare, Vālgita turbamaardlad ning Tohvri savimaardla. Maavarade kaevandamine lubade alusel toimub Laninga liivakarjääris ja Tääksi kruusamaardlas. Seni kaevandatud karjäärid on rekultiveeritud. Uute varude kaevandamist on alustanud FIE Kristjan Saar Kusta kruusamaardlas. Turvast on mitmetes valla rabades. Turba kaevandamine toimub Parika turbarabas. Täiendavate turbarabade kasutuselevõttu ei ole ette näha. Ajalooliselt on Tohvri savi kaevandatud, kuid savivarude kasutuselevõtu võimalusi on vähe uuritud ning nende kasutamist ei ole algatatud ilmselt vähese tasuvuse tõttu.

3.2. Kaitstavad alad ja objektid

Põhja-Sakala vallas on rahvusvahelise tähtsusega aladena (Natura loodusladena) keskkonnaregistris registreeritud 9 loodusala (Alam-Pedja, Kahvena, Lepakose, Leppoja, Maalasti, Parika, Pillu, Saarjõe, Soomaa), 4 linnuala (Soomaa, Alam-Pedja, Kikepera, Parika) ja üks rahvuspark (Soomaa rahvuspark). Vääriselupaigana on keskkonnaregistris Põhja-Sakala vallas

registreeritud 244 paika, kus inimtegevusele on seatud piirangud. Kaitstavaid loodusobjekte on registris kokku 1078: looduskaitsealad, maastikukaitsealad, hoiualad, pargid, puud ja puudegrupid, rändrahnud ning kaitsealuste liikide leiukohad ja püsielupaigad. Kõik andmed Põhja-Sakala valla kaitsealuste loodusobjektide kohta on leitavad keskkonnainfo andmebaasist.

Põhja-Sakala vallas on Kultuurimälestiste riiklikus registris registreeritud ajaloomälestisena 21 objekti, arheoloogiamälestisena 51 objekti, ehitismälestisena 66 objekti ja kunstimälestisena 166 objekti. Andmed Põhja-Sakala vallas asuvate kaitsealuste kultuurimälestiste kohta on leitavad Kultuurimälestiste riikliku registri avalikust andmebaasist.

Roheline võrgustik, väärtuslikud maastikud, miljööväärtuslikud alad ja kaitsealused objektid on esitatud 2018. aastal kehtestatud Viljandimaa maakonnaplaneeringus 2030+ ja ühinenud valdade (Kõo valla, Köpu valla, Suure-Jaani linna ja Võhma linna) üldplaneeringutes. Maakonnaplaneeringu täpsustamiseks ja Soomaa piirkonna kaitseala kasutamistingimuste täpsustamiseks on koostamisel Viljandi maakonnaplaneeringu teemaplaneering "Soomaa piirkonna teemaplaneering".

3.3. Maakasutus

Viljandi maakonna ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused on määratletud 2018. aastal kehtestatud Viljandimaa maakonnaplaneeringus 2030+. Endise Kõo valla üldplaneering (kehtestatud 2007), Köpu valla üldplaneering (kehtestatud 2006), Suure-Jaani valla üldplaneering (kehtestatud 2008) ja Võhma linna üldplaneering (kehtestatud 2001) on strateegilised dokumendid, mis määravad valla säästvat arengut tagavad maakasutustingimused ja ruumilist arengut suunavad tegevused. Üldplaneeringutes on määratud detailplaneeringu koostamise kohustusega alad, tiheasustusalad ning ehitamise tingimused erinevatel aladel.

Omavalitsuste üldplaneeringute koostamise käigus selgitati välja valdade omandisse riigilt taotletav maa – munitsipaalomandisse jäävate hoonete ja rajatiste alune maa, munitsipaalasutuste maa, sotsiaal- ja puhkeotstarbeline maa, muu valla arenguks vajalik maa ning jätkub nimetatud maade taotlemine valla omandisse. 2018. aasta alguse seisuga moodustas Põhja-Sakala vallas 51,4% maakatastris registreeritud maast eramaa, 48,1% riigimaa ja 0,5% munitsipaalmaa (tabel 5).

Tabel 5. Maafondi jaotus Põhja-Sakala vallas maareformiaegse omandamisviisi järgi seisuga 01.01.2018 (allikas: statistikaamet)

	Pindala, ha	Osakaal
Riigiomandisse jäetud maa	55 286,4	48,1%
Munitsipaalomandisse antud maa	517,8	0,5%
Erastatud maa	24 740,4	21,5%
Tagastatud maa	34 469,1	29,9%
Kokku	115 013,7	100%

Statistikaameti andmetel oli 2018. aasta alguse seisuga maa sihtotstarbe liigi alusel Põhja-Sakala vallas kõige enam maatulundusmaad, mis moodustas 76% maakatastris registreeritud maast. Kaitsealune maa moodustas 22%, elamumaa 1% ja transpordimaa 1% maakatastris registreeritud maast.

Põhja-Sakala vallas on põllumajandusmaadel mullastik aktiivselt kasutusel. Täiendavaid aktiivseid meetmeid mullastiku kaitseks vaja ei ole. Majanduslikult kasutatav mets on riigi- ja eraomanduses. Metsa kasutatakse metsamajanduskavade alusel. Suure-Jaani linna lähiümbruse mets on kasutusel eelkõige rohelise vööndi metsana, seda kasutatakse eelkõige puhkemajanduslikult ning lageraideid ei tehta. Suur osa metsast on looduskaitse nõuetest tulenevalt piiratud majandusliku kasutusega. Täiendavaid piiranguid metsa kasutuse osas vaja ei ole.

4. Kohaliku omavalitsuse teenused

4.1. Haridus, huviharidus ja noorsootöö

2018. aastal pakub Põhja-Sakala vallas alusharidust kaheksa lasteasutust: viis lasteaeda (Kõidama Lasteaed, Olustvere Lasteaed Piilu, Suure-Jaani Lasteaed Sipsik, Vastemõisa Lasteaed Päevalill, Võhma Lasteaed Mänguveski) ja kolm lasteaed-põhikooli (Kirevere Kool, Kõpu Põhikool, Suure-Jaani Kool). Laste arv Põhja-Sakala valla lasteaedades perioodil 2008-2018 on ära toodud tabelis 6.

Tabel 6. Laste arv Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsuste lasteaedades 2008-2018, seisuga 25.07.2018 (allikas: Haridussilm)

	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Kõidama Lasteaed Traksik	30	32	30	29	31	32	25	31	31	30
Olustvere Lasteaed Piilu	44	58	59	58	59	58	60	60	50	54
Suure-Jaani Lasteaed Sipsik	38	40	40	40	40	40	56	55	72	76
Sürgavere Lasteaed Vembu	20	19	19	19	20	19	-	-	-	-
Vastemõisa Lasteaed Päevalill	32	32	30	27	30	31	31	31	39	38
Võhma Lasteaed Mänguveski	57	48	55	53	43	55	57	66	65	70
Kirivere Kool	35	35	38	39	45	40	43	51	50	49
Kõpu Põhikool	27	26	25	23	32	31	28	26	24	19
Suure-Jaani Kool	-	-	-	-	-	-	19	34	37	36
Kokku	283	290	296	288	300	306	319	354	368	372

2017/2018 õppeaastal õppis Põhja-Sakala valla lasteaedades kokku 372 last. Võrreldes 2008/2009 õppeaastaga on lasteaialaste arv ühinenud vallas suurenenud 31% (283 lasteaialast 2008/2009 õppeaastal). Lasteaialaste arv ühinenud Põhja-Sakala vallas on suurenenud seoses uute lasteaiakohtade loomisega. Kõige enam on suurenenud laste arv Suure-Jaani Lasteaia Sipsik

(suurenemine 100%), kuna 2014. aasta septembrist avati lasteaias sõimerühm (16 kohta) ning 2016. aasta alguses avati projekti "Uute lasteaiakohtade loomine Suure-Jaani vallas" raames EL Sotsiaalfondi rahastuse toel lasteaias uus aiarühm 20 lapsele. Alates 01.09.2014 töötab üks lasteaiarühm Tääksis (Suure-Jaani Kooli tegutsemiskoht). 01.02.2016 avati projekti raames "Uute lasteaiakohtade loomine Suure-Jaani vallas" kolmas rühm Vastemõisa Lasteaias Päevalill. Rühmas on kohti 10 lapsele ja rühma avamist toetas EL Sotsiaalfond. Laste arv on vähenenud 2008-2018 ainult Kõpu Põhikooli lasteaiarühmades (vähenemine 30%).

Kõidama Lasteaed Traksik töötab Kõidama külas kaheühmalisena (2-5-aastased ja 4-7-aastased). Lasteaias on kohti 32 lapsele, vabu kohti lasteaias viimastel aastatel ei ole. Ruumipuuduse leevendamiseks on laste kasutuses vabamänguks saal ja vaheruum, lapsed viibivad ka palju õues. **Olustvere Lasteaed Piilu** tegutseb kolmerühmalisena, millest üks on sõimerühm ja 2 aiarühmad. Lasteaias on kohti 54 lapsele, võimalik maksimaalne laste arv vastavalt seaduses ette nähtud põrandapinnale on 64 last (sõimerühm 16 last, kaks aiarühma 48 last). Lasteaed tegutseb 2009. aastal valminud lasteaiahoones, kus rühmaruumid asuvad esimesel ja personaliruumid teisel korrusel. Lasteaia mänguväljak on sisustatud lastele eakohaste vahenditega ja õueala on piiratud aiaga.

Suure-Jaani Lasteaed Sipsik tegutseb 2018. aastal 4-rühmalisena: 1 sõimerühm, 2 aiarühma ja 1 liitrühm 2-7-aastastele lastele. Lasteaiakohti on kokku 72 lapsele. Kõikides rühmades on lastele kaks rühmaruumi (mänguruum ja magamisruum). 2014. aastast on lasteaias kasutada avar saal, kus viiakse läbi liikumistegevusi, muusikategevusi, pidusid, kontserte ja üritusi. **Vastemõisa Lasteaed Päevalill** tegutseb Vastemõisa külas Vastemõisa Rahvamajas kolme rühmalisena ning lasteaias on kokku 40 kohta. Kolmas rühm avati 01.02.2016, kuna nõudlus lasteaiakohtade järgi oli suur. **Võhma Lasteaed Mänguveski** töötab neljarühmalisena ja mahutab kuni 72 last. Samas hoones töötab linna raamatukogu ja päevakeskus. Lasteaias on avar pargisarnane õue- ja mänguala, mis võimaldab mitmekesiselt õppekasvatustöö läbiviimist. **Kirivere Kooli** lasteaias tegutseb kolm rühma: 1 sõimerühm ja 2 aiarühma. Alates 12.08.2014 on Kirivere Põhikool ja Kõo Lasteaed Tähekild (uus nimi Lasteaed Tähekild) liidetud üheks asutuseks, mille nimeks on Kirevere Kool ja tegutsemise vormiks koolieelne lasteasutus ja põhikool, mis tegutsevad ühise asutusena (Kõo vallavolikogu otsus 24.04.2014 nr 14). Lasteaed tegutseb Kõo külas Kõo mõisa ringhoones. **Kõpu Põhikool** tegutseb lasteaid-põhikoolina alates 2005. aastast, koolis töötab kaks lasteaiarühma, mis tegutsevad Kõpu aleviku keskel asuvas lasteaid-raamatukogu hoones. Hoone on renoveeritud 2009. aastal.

Suure-Jaani Kool moodustati Suure-Jaani Gümnaasiumi põhikooliosast Suure-Jaani Vallavolikogu 27.02.2014 otsusega nr 26. Sama otsusega lõpetati Kildu Põhikooli, Tääksi Põhikooli ja Sürgavere lasteaid-põhikooli tegevus alates 01.08.2014. Suure-Jaani Kooli tegutsemise vorm on koolieelne lasteasutus ja põhikool, mis tegutsevad ühise asutusena ning koolil on tegevuskohad Suure-Jaanis (1.-9. klass), Sürgaveres (1.-6. klass),

Täaksis (1.-6. klass) ja Vastemõisas (1.-6. klass) ning lasteaiarühmad Sürgaveres ja Täaksis (mõlemas tegevuskohas 1 lasteaiarühm).

2018. aastal võimaldab Põhja-Sakala vallas üldhariduse omandamist kuus haridusasutust: kolm lasteaed-põhikooli (Kirivere Kool, Kõpu Põhikool, Suure-Jaani Kool), kaks põhikooli (Olustvere Põhikool, Võhma Kool) ja üks gümnaasium (Suure-Jaani Gümnaasium). Õpilaste arv Põhja-Sakala valla koolides on esitatud tabelis 7.

Tabel 7. Õpilaste arv Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsuste koolides 2008-2018, seisuga 25.07.2018 (allikas: Haridussilm)

	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Kildu Põhikool	91	84	77	67	56	51	-	-	-	-
Kirevere Kool	81	78	69	67	66	65	78	78	90	98
Kõpu Põhikool	51	55	57	51	54	55	52	63	62	66
Olustvere Põhikool	78	77	77	73	73	65	65	77	81	83
Suure-Jaani Gümnaasium	359	324	307	301	268	262	44	57	68	63
sh põhikool	252	232	212	210	202	201	-	-	-	-
sh gümnaasium	107	92	95	91	66	61	44	57	68	63
Suure-Jaani Kool	-	-	-	-	-	-	307	284	290	300
Sürgavere lasteaed-põhikool	96	81	76	63	62	52	-	-	-	-
Tääksi Põhikool	82	82	70	59	46	35	-	-	-	-
Võhma Kool	224	222	205	195	185	153	148	138	129	117
sh põhikool	184	181	163	157	162	141	145	138	129	117
sh gümnaasium	40	41	42	38	23	12	3	-	-	-
Kõik Kokku	1062	1003	938	876	810	738	694	697	720	727
sh põhikool	915	870	801	747	721	665	647	640	652	664
sh gümnaasium	147	133	137	129	89	73	47	57	68	63

Lisaks tegutsevad vallas Lahmuse Kool ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool. Lahmuse Kool töötab Lahmuse mõisakompleksis lihtsustatud ja toimetuleku õppekava alusel ja on osalisel riiklikul ülalpidamisel. Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt hallatav põllumajandusliku kallakuga kutseõppeasutus, kus pakutakse põhikooli- ja gümnaasiumijärgset kutseõpet ning täiend- ja ümberõpet täiskasvanutele.

2017/2018 õppeaastal õppis Põhja-Sakala valla üldhariduskoolides kokku 727 õpilast, nendest 664 põhikooliastmes (91%) ja 63 gümnaasiumiastmes (9%). Võrreldes 2008/2009 õppeaastaga vähenes õpilaste arv Põhja-Sakala valla koolides 2017/2018 õppeaastaks 32% (335 õpilast), kusjuures õpilaste arv vähenes nii põhikooliastmes (27%) kui ka gümnaasiumiastmes (57%). Koolide lõikes vähenes põhikooliastmes õpilaste arv Suure-Jaani Koolis ja Võhma Koolis (vähenemine enam kui 30%). Seejuures Suure-Jaani Kooli 2008. aasta õpilaste arvu arvestusse kuulusid Suure-Jaani Gümnaasiumi põhikooliosa, Kildu Põhikool, Sürgavere lasteaed-põhikooli põhikooliosa ja Tääksi Põhikool. Kirivere Koolis, Kõpu Põhikoolis ja Olustvere Põhikoolis on

õpilaste arv põhikooliastmes perioodil 2008-2018 suurenenud: Kõpu Põhikoolis ligi 30%, Kirivere Koolis 20% ja Olustvere Põhikoolis 6%.

Kirivere Kool tähistas 2017. aastal 180-ndat sünnipäeva. Alates 2014. aastast tegutseb kool lasteaed-põhikoolina. Kooli põhikooliosa tegutseb Kõo külas kahes hoones: vanem hoone on ehitatud 1904. aastal ja uuem hoone 1964. aastal, mõlemad koolihooned renoveeriti 2009. aastal (keskküte kogu majas, muusikaklass, töökoda, tuletõkkeseksioonid, tuletõrjesignalisatsioon). 2016. aastal renoveeriti ka kooli võimla. Viimastel aastatel (2014-2018) on õpilaste arv koolis pidevalt suurenenud, 2017/2018 õppeaastal õppis koolis 98 õpilast. **Kõpu Põhikool** on asutatud 1921. aastal, alates 2005. aastast on kooli tegutsemise vorm lasteaed-põhikool. Põhikooli osa tegutseb Suure-Kõpu mõisahoones, õpilaste kasutada on ka spordihoone koos staadioniga. Õpilaste arv koolis õppeaastatel 2015/2016-2017/2018 oli üle 60 õpilase. Viimase kümne aasta lõikes õpilaste arv koolis on suurenenud (51 õpilast 2008/2009 õppeaastal). **Olustvere Põhikool** alustas tegevust 1993. aastal algkoolina, põhikoolina tegutsetakse alates 1997. aastast. Olustvere Põhikool tegutseb samas hoones Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooliga, hoone on valminud 1985. aastal. Õppeaastatel 2016/2017 ja 2017/2018 õppis koolis üle 80 õpilase, mis on perioodil 2008-2018 suurim õpilaste arv koolis.

Suure-Jaani Gümnaasium reorganiseeriti Suure-Jaani Vallavolikogu 27.02.2014 otsusega nr 26. Suure-Jaani Gümnaasiumi põhikooliosast moodustati Suure-Jaani Kool, gümnaasiumiosast Suure-Jaani Gümnaasium. Sama otsusega lõpetati Kildu Põhikooli, Tääksi Põhikooli ja Sürgaveres lasteaed-põhikooli tegevus alates 01.08.2014 ning liideti Suure-Jaani Kooliga. Suure-Jaani Kool ja Suure-Jaani Gümnaasium tegutsevad samas hoones. **Suure-Jaani Gümnaasiumis** on arendamisel neli õppesuunda: sotsiaalsuund, spordisuund (maadlus, jalgpall, kergejõustik), kutsesuund ja loomesuund. Alates 2015. aasta sügisest pakub kool õpilastele tiip tasemel treening- ja olmetingimusi ning treeneri- ja kohtunikukoolitust. Suure-Jaani Gümnaasiumis õppis 2017/2018 õppeaastal kolmes klassikomplektis kokku 63 õpilast. **Suure-Jaani Kool** on lasteaed-põhikool ning koolil on tegutsemiskohad Suure-Jaanis, Sürgaveres, Tääksis ja Kildul. Suure-Jaanis toimub õpe 1.-3. kooliastmel ning õpilaste arv on üle 230. Kildul, Tääksis ja Sürgaveres toimub õpe 1.-2. kooliastmel ning õpilaste arv on Kildul 20-24, Tääksis 9-12 ja Sürgaveres 15-17. 2017/2018 õppeaastal õppis Haridussilma andmetel Suure-Jaani Koolis kokku 300 õpilast, nendest 122 õpilast 1. kooliastmel (41%), 99 õpilast 2. kooliastmel (33%) ja 79 õpilast 3. kooliastmel (26%). Suure-Jaani Kool on oma lasteaiarühmadega ja tegutsemiskohtadega tervik. Õpilaste liikumine lasteaiarühmast kodulähedasse tegutsemiskohta ning Kildu, Sürgavere ja Tääksi tegutsemiskohtadest peale 2. kooliastme lõpetamist Suure-Jaani tegutsemiskohta on õpilastele ja peredele mugav ja turvaline.

Võhma Kool on Võhma linnas tegutsev põhikool. Vastavalt Võhma Linnavolikogu 21.03.2013 määrusele nr 4 korraldati Võhma Gümnaasium ümber Võhma Kooliks, muutes gümnaasium ümber põhikooliks alates 2015/2016 õppeaastast. Koolihoone on ehitatud 1975. aastal, mil 8-

klassilisest Võhma koolis sai Võhma Keskkool. 1985. aastal valmis kooli staadion, 1989. aastal valmis kooli juurdeehitus, kuna õpilaste arv oli suurenenud 400 õpilaseni. 2017/2018 õppeaastal õppis Võhma Koolis Haridussilma andmetel 117 õpilast. Õpilaste arv on viimase 10 aastaga põhikooliastmes vähenenud 36% (184 õpilast 2008/2009 õppeaastal).

Elukoha järgi jagatuna on esimesse klassi astujate prognoos paikkonniti kuni aastani 2024 esitatud tabelis 8.

Tabel 8. Esimesse klassi astujate arvu prognoos 2018-2024 paikkondade lõikes (allikas: Põhja-Sakala Vallavalitsus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kirivere	16	20	9	14	7	8	15
Kõpu	6	4	3	3	3	3	4
Olustvere	7	11	7	14	6	12	12
Suure-Jaani	23	23	22	19	23	21	21
Sürgavere	7	4	3	5	2	3	2
Tääksi	4	3	9	8	5	8	3
Vastemõisa	5	7	8	10	15	10	16
Võhma	23	8	7	16	10	8	10
KOKKU	91	80	68	89	71	73	83

Tabelist näeme, et esimesse klassi astujate arv prognoosiperioodil kõigub, kõige vähem on lapsi 2020. aastal. Paikkondade lõikes on suurim laste arv Suure-Jaani paikkonnas.

Põhja-Sakala vallas pakub huviharidust kaks huvikooli: Suure-Jaani Huvikool ja Võhma Muusikakool. Õpilaste arv huvikoolides aastatel 2008-2018 on esitatud tabelis 9.

Tabel 9. Õpilaste arv Põhja-Sakala valla huvikoolides 2010-2018 (allikas: Haridussilm)

	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Suure-Jaani Gümnaasiumi Huvikool	93	48	34	31	81	94	85	86
sh muusika ja kunst	40	20	17	17	68	80	76	71
sh sport	37	17	17	14	13	14	9	15
sh üldkultuur	16	11	-	-	-	-	-	-
Võhma Muusikakool	53	39	38	38	42	39	36	35
Kokku	146	87	72	69	123	133	121	121

Suure-Jaani Gümnaasiumi Huvikool tegutseb Suure-Jaani Gümnaasiumiga samas hoones ning alates 01.09.2011 tegutseb huvikool Suure-Jaani Gümnaasiumi osana. Huvikooli poolt pakutavad ringid on:

klaveriõpe, malering, tehnikaring, muusikastudio, robootika, Wado karate ja vibutreening. 2017/2018 õppeaastal õppis huvikoolis 86 õpilast, nendest 71 muusika ja kunsti valdkonnas ning 15 spordi valdkonnas. Aastatel 2009-2013 tegutses huvikoolis ka üldkultuuri valdkond. **Võhma Muusikakool** tegutseb alates 2007. aastast, muusikakooli eesmärgiks on professionaalse muusikalise hariduse andmine. Õpitavad erialad on klaver, viiul, kitarr, plokkflööt, saksofon ja kannel. 2017/2018 õppeaastal õppis muusikakoolis 35 õpilast.

Põhja-Sakala valla arengu seisukohalt on oluline, et vallas asub **Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool**. Kooli otsene eelkäija alustas oma tegevust 1914. aastal Kõo mõisas Kõrgemajärgulise Alampõllutöökoolina. Koolil on välja kujunenud neli põhilist spetsialiseerumise valdkonda: maamajandus, teenindus, toiduainetöötlus ning rahvuslik käsitöö. Käesoleval ajal ühendab kool nimetatud valdkonnad ühtseks toiduainete ahelaks alates tooraine tootmisest, jätkates töötlemise ja toiduvalmistamise ning lõpetades teenindusega. Disaini ja käsitöö valdkond toetub kohaliku materjali kasutamisele ning rahvusliku käsitöö oskuste ja traditsioonide säilitamisele. Äriteenuste valdkonna õppekavad toetavad kooli põhivaldkondi ning ettevõtlusõpet. Kooli hallata on Baltikumi üks täiuslikumalt säilinud mõisakompleks.

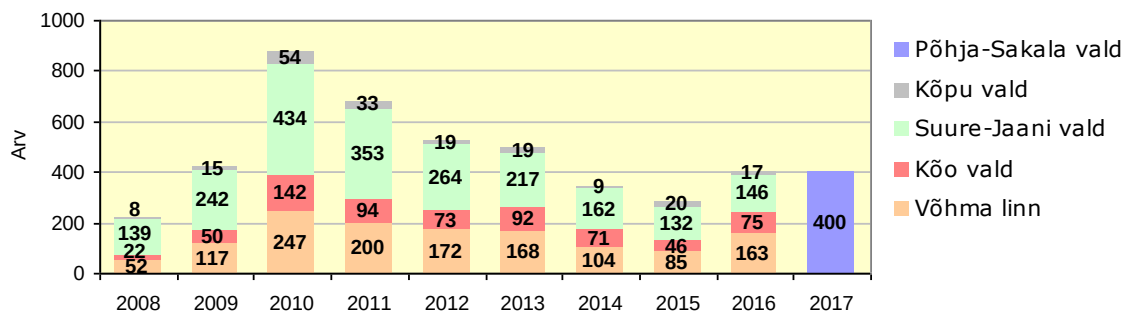
Noorsootöö. Põhja-Sakala vallas tegutseb neli noortekeskust ja neli noortetuba: Suure-Jaani Noortekeskus, Sürgavere Noortekeskus, Paala Noortekeskus, Vastemõisa Noortekeskus, Tääksi Noortetuba, Kõo Noortetuba, Kõpu Noortetuba ja Võhma Vaba Aja Keskuse avatud noortetuba. Põhja-Sakala valla noortekeskuse ja noortetubade alusel toimib vallas noorsootöövõrgustik, mis on kasvatanud noorte rolli vallas. Loomisel on Põhja-Sakala valla noortevolikogu.

Põhja-Sakala Vallavalitsus toetab vallas tegutsevaid laste- ja noorteorganisatsioone, piirkonna ühenduste poolt tehtavat laste- ja noortetööd ning laste- ja noortelaagrite korraldamist. 2018. aastal rahastavad Põhja-Sakala Vallavalitsus ja Eesti Noorsootöö Keskus kolme noortekeskuste arendamise projekti: Suure-Jaani Noortekeskuse projekti "Reaalsuse avastamine läbi virtuaalsuse", Paala Noortekeskuse projekti "Muusika ja Värvide ühendavad" ja Sürgavere Noortekeskuse projekti "Kiika kööki". Põhja-Sakala vallavalitsuse projekt „Atraktiivsed võimalused meie noortele” sai toetuse PRIA LEADER-programmist Rohelise Jõemaa Koostöökogu meetmest 4.1. Projektiga soovitakse lähiaastatel mitmekesistada ja uuendada Suure-Jaani noortekeskuse vaba aja väljakute vahendeid, et rikastada korraldatavaid sündmusi ja igapäevaseid tegevusi. Põhja-Sakala vald osaleb Põhja-Viljandimaa koostöörühmis haridus- ja teadusministri kinnitatud ning Eesti Noorsootöö Keskuse poolt elluviidavas ESF kaasrahastatud programmis "Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine".

4.2. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

2018. aasta alguse seisuga elab Põhja-Sakala vallas 545 last vanuses 0-6, 698 põhikooliealist last (vanus 7–15), 5132 tööelist inimest (vanus 16–64) ja 1825 inimest vanuses 65+.

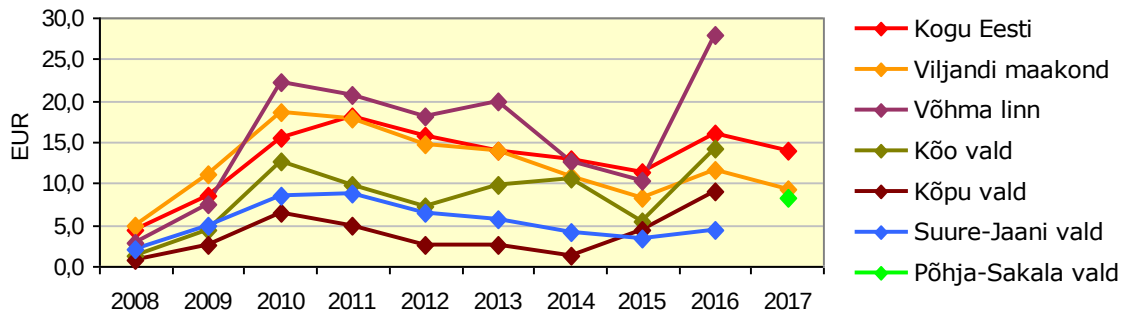
Perede sotsiaalmajanduslikku toimetulekut iseloomustab toimetuleku-toetuse taotluste arv. Toimetulekutoetus on riigi abi puudusekannatajale, mida maksab kohalik omavalitsus. Toimetulekutoetuse saajal, kelle kõik perekonnaliikmed on alaealised, on õigus saada koos toimetulekutoetusega täiendavat sotsiaaltoetust. Statistikaameti andmetel suurenes Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes aastatel 2008–2010 rahuldatud toimetulekutoetuse taotluste arv ligi 4 korda (221 taotlust 2008. aastal, 877 taotlust 2011. aastal). Selle põhjuseks oli majanduslangusest tulenenud tööpuuduse kiire kasv. Aastatel 2013–2016 rahuldatud toimetulekutoetuse taotluste arv Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes stabiliseerus (omavalitsustes kokku keskmiselt 380 taotlust aastas). Ühinenud omavalitsuste lõikes oli rahuldatud taotluste arv alates 2010. aastast pidevas langustrendis Kõpu vallas. Kõo vallas, Suure-Jaani vallas ja Võhma linnas oli aastatel 2010–2015 rahuldatud taotluste arv samuti langustrendis, kuid 2016. aastal rahuldatud taotluste arv suurenes: Suure-Jaani vallas suurenemine 10%, Kõo vallas suurenemine 60%, Võhma linnas suurenemine 90%. 2017. aastal oli Põhja-Sakala vallas toimetulekupiiri tagamiseks rahuldatud taotlusi kokku 400, mis oli samaväärne 2016. aasta näitajaga (401 rahuldatud taotlust) (joonis 12).

Joonis 12. Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes 2008–2017 (allikas: statistikaamet)

Üldine valem toimetulekutoetuste arvestamiseks on järgmine: toimetulekutoetus = toimetulekupiir + eluasemekulud – sissetulekud. Toimetulekupiiri kehtestab iga-aastaselt Riigikogu. Toetus toimetulekupiiri tagamiseks elaniku kohta oli aastate 2008–2016 keskmisena neljast ühinenud omavalitsusest suurim Võhma linnas ja väikseim Kõpu vallas (joonis 13). Võrreldes Viljandi maakonna näitajaga 2008–2016 olid toetused toimetulekupiiri tagamiseks elaniku kohta Võhma linnas 25% suuremad. Kolmes ülejäänud endises omavalitsuses olid toetused elaniku kohta Viljandi maakonna näitajast väiksemad: Kõo vallas 30%, Suure-Jaani vallas 50% ja Kõpu vallas 70%. Põhja-Sakala vallas 2017. aastal oli Statistikaameti andmetel toetus toimetulekupiiri tagamiseks elaniku kohta 8,4 eurot, mis oli

Viljandi maakonna näitajast 10% väiksem (9,4 eurot), kogu Eesti näitajast 40% väiksem (13,9 eurot).

Joonis 13. Toetus toimetulekupiiri tagamiseks elaniku kohta Põhja-Sakala vallaks ühinenud omavalitsustes 2008–2017 (allikas: statistikaamet)

Sotsiaalhoolekanne on sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi või muu abi osutamise ja määramisega seotud toimingute süsteem, mis peab tagama isiku või perekonna toimetuleku. Vastavalt ühinemislepingule tagatakse Põhja-Sakala vallas abivajajatele ja eakatele kvaliteetne teenus ja selle osutamisel luuakse optimaalne, vajadusest lähtuv sotsiaalhoolekandesüsteem.

Põhja-Sakala vallas korraldab sotsiaalhoolekannet omavalitsuse sotsiaalosakond, mille struktuuris on kaheksa ametikohta (sotsiaalosakonna juhataja, neli sotsiaaltöõspetsialisti, kaks sotsiaaltöötajat ja üks lastekaitsepspetsialist). Teenust osutatakse valla keskses Suure-Jaani linnas ning samuti valla teenuskeskuses Kõo külas, Kõpu alevikus ja Võhma linnas. Sotsiaalhoolekande sihtrühmad on:

- lapsed ja lastega pered;
- eakad (üksikvanurid, vanurite paarid);
- puuetega inimesed, osalise ja puuduva töövõimega isikud;
- eestkost- ja kasupered;
- lastekodust elluastuvad noored;
- töötud ja pikaajalised töötud;
- kinnipidamiskohast vabanenud jt. sotsiaalhoolekannet vajavad isikud.

Põhja-Sakala vallavalitsus pakub vallaelanikele sotsiaaltoetusi ja -teenuseid. Kohaliku omavalitsuse poolt elanikele makstavate sotsiaaltoetuste eesmärk on parandada inimeste toimetulekut igapäevase eluga ning vastavalt kehtestatud korrale makstakse elanikele mitmesuguseid sissetulekust sõltumatuid toetusi (sünnitoetus, ranitsatoetus, jõulupaki toetus, toetus kuni 19-aastastele lastele prillide ostmiseks, matusetootus) ja sissetulekust sõltuvad toetusi, mis on suunatud vähekindlustatud ja toimetulekuraskustega peredele. Sotsiaaltoetuste maksmise kord on Põhja-Sakala vallas kehtestatud Põhja-Sakala Vallavolikogu 21.12.2017 määrusega nr 7.

Põhja-Sakala vald osutab või korraldab osutamist, oma sotsiaalosakonna ja struktuuriüksustega alljärgnevaid sotsiaalteenuseid: väljaspool kodu osutatav ööpäevaringne üldhooldusteenus, koduteenus, tugiisikuteenus, isikliku

abistaja teenus, eluruumi tagamise teenus (sotsiaalkorterid), sotsiaalnõustamine, päevakeskuse teenused, toetatud elamise teenus ja igapäevaelu toetamise teenus.

Põhja-Sakala vallas töötavad järgmised üldhooldusteenust osutavad hoolekandetasutused: **Kõpu Hooldekodu, Pilistvere hooldekodu ja SA Lõhavere Ravi- ja Hooldekeskus**. Kõpu Hooldekodu põhitegevusvaldkond on üldhooldusteenuse osutamine, asutuses on 22 kohta. Pilistvere Hooldekodu tagab hooldekodus elavate eakate hoolduse, põetuse ja rehabilitatsiooni (26 kohta). Kohatasu 2017. aastal oli 570 eurot kuus. SA Lõhavere ravi- ja hooldekeskus tegutseb Lõhavere mõisa hoones. 2011. aastal ehitati mõisahoonet ümber ja valmis ka juurdeehitus. Põhitegevusvaldkonnaks on üldhooldusteenuse osutamine (73 kohta) ja iseseisva statsionaarse õendussabi teenuse pakkumine (9 kohta).

Päevakeskuse teenust eakatele, puuetega inimestele ja teistele abivajajatele pakub Võhma Päevakeskus, mis on segatüüpi päevane hoolekandetasutus. Lisaks vaba aja sisustamisele ja ühistevõetustele pakub päevakeskus erihoolekandeteenuseid, koduteenust, pesupesemise teenust, duši kasutamise teenust. Päevakeskus on Sotsiaalkindlustusameti partner erihoolekandeteenuse osutamisel: igapäevaelu toetamise teenus ja toetatud elamise teenus. Osutatud on pikaajalise kaitstud töö teenust ning osaleti isikukesksete erihoolekandeteenuste osutamise pilootprojekti.

Rehabilitatsiooniteenust ja rehabilitatsiooniplaanide koostamist erivajadustega lastele pakub Lahmuse Kooli taastuskeskus, mis rajati 2009. aastal Lahmuse mõisa viljaaida ruumidesse. Protseduuridele pääsevad esmalt lapsed, kellel on rehabilitatsiooniplaan, kuid ka need, kellele arst arvab mõnest protseduurist leevendust olevat.

Seoses elanikkonna vananemisega vajavad mitmed sotsiaalteenused Põhja-Sakala vallas arendamist: koduteenus, sotsiaaltransporditeenus ning muud igapäevaelu toetavad tugiteenused. Arendamist vajab ka eluruumi tagamise teenus (sotsiaalkorterid).

Tervishoid. Põhja-Sakala vallas tagavad esmatasandi arstiabi kuus perearsti. Perearstide vastuvõtt töötab Suure-Jaani linnas (perearst Maire Kaskpeit FIE, perearst Marika Teder OÜ), Olustvere alevikus (Külliki Tikkeri Perearstikabinet), Tääksi külas (Külliki Tikkeri vastuvõtt Tääksi Põhikooli ruumides), Vastemõisa külas (perearst Tiina Torp) ja Võhma linnas (Võhma perearstikeskus). Valla elanikud kasutavad perearstiteenust ka Viljandi linnas (Viljandi Tervisekeskus OÜ). Hambaravikabinetid töötavad Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja Kõo külas. Apteegid tegutsevad Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja Kõpu alevikus.

Eriarstiabi on kättesaadav Viljandis, Tartus ja Põltsamaal. Kiirabi teenust osutab Viljandi erakorralise meditsiini osakond (EMO) ja SA Tartu Kiirabi vältimatu abi kiirabibrigaad.

Oktoobris 2018. valmib Suure-Jaani linnas uus tervise- ja külastuskeskus, kus pakutakse vallaelanikele mitmeid terviseteenuseid.

4.3. Kultuur ja sport

Põhja-Sakala vallas tegutseb valla omanduses 18 kultuuriasutust (tabel 10), nendest viis kultuuri- ja rahvamaja, üks vaba aja keskus, kümme raamatukogu ning kaks muuseumi (Heliloojate Kappide Majamuuseum, Võhma muuseumituba). Lisaks on vallas üks riigile kuuluv muuseum (Hüpassaare Majamuuseum) ning üks mittetulunduslikult tegutsev muuseum (Johann Köleri muuseum Lubjassaares). Kõpu Põhikoolis Suure-Kõpu mõisahoones on avatud kooli mõisamuuseum, kuhu on eksponaate toonud kooliõpilased ja endise Kõpu valla elanikud.

Tabel 10. Põhja-Sakala valla kultuuriasutused 2018. aastal

Kultuuri- ja rahvamajad	Paala Rahvamaja, Pilistvere Rahvamaja, Vastemõisa Rahvamaja, Suure-Jaani Kultuurimaja, Sürgavere Kultuurimaja, Võhma Vaba Aja Keskus
Seltsimajad	Koksvere Seltsimaja
Raamatukogud	Kõo raamatukogu, Pilistvere raamatukogu, Kõpu raamatukogu, Suure-Jaani Raamatukogu, Olustvere raamatukogu, Paala raamatukogu, Sürgavere raamatukogu, Tääksi raamatukogu, Vastemõisa raamatukogu, Võhma Linnaraamatukogu
Muuseumid	Heliloojate Kappide Majamuuseum, Võhma muuseumituba, Mart Saare majamuuseum Hüpassaares, Lubjassaare talumuuseum, kooli-mõisamuuseum Suure-Kõpu mõisas

Paala Rahvamaja asub Reegoldi külas. Rahvamaja hoone on ehitatud 1900 aastatel, hoone on osaliselt renoveeritud. Rahvamajas on saal kuni 100 inimesele ja ringiruumid, kus regulaarselt tegutseb 5–6 ringi. Samas hoones töötab avatud internetipunkt, noortekeskus ja Paala raamatukogu.

Pilistvere Rahvamaja hoone on ehitatud 1909. aastal, rahvamajas on ümbruskonna suurim saal (ca 300 kohta). 2002. aastal renoveeriti rahvamaja katus, 2003. ehitati kaasaegsed tualettruumid ja 2012. aastal paigaldati automaatne tulekahju häiresüsteem. Majas tegutsevad regulaarselt ringid (rahvatants, näitering, segaansambel), samuti toimuvad regulaarselt kultuuriüritused. Külas käivad Eesti professionaalsed teatrid. Rahvamajaga samas hoones asub Pilistvere raamatukogu.

Vastemõisa Rahvamaja hoone on ehitatud 1990-ndatel aastatel. Rahvamaja kasutuses on üks ca 300 kohaline saal ja 1 väike saal, ringiruum, kabinetid, garderoobid. Rahvamajas töötab juhataja, IKT-spetsialist, majahoidja, majandusabi ja 8 ringijuhti. Rahvamajaga samas hoones asub Vastemõisa lasteaed Päevalill, Suure-Jaani Kooli Vastemõisa tegutsemiskoht, Vastemõisa raamatukogu, perearstikeskus ja noortekeskus.

Suure-Jaani Kultuurimaja tegutseb alates 2005. aastast Kondase (kooli)majas. Hoone on ehitatud 1900-ndate aastate alguses Suure-Jaani koolijuhhi ja maalikunstniku Paul Kondase eestvedamisel. Kultuurimaja hoone renoveeriti osaliselt aastatel 2012–2015. Renoveeritud on hoone esimene korrus ja teise korruse saal, KIK-i rahastuse abiga viidi kultuurimaja üle maaküttele. Kultuurimajas on 100 kohaline saal ja ligi 10 ringiruumi. Asutuse struktuuris töötab 13 inimest (direktor, kunstiline juht, majahoidja ja 10 ringijuhti). Kultuurimaja juures on laululava, mis renoveeriti 2018. aastal. Kultuurimajaga samas hoones töötab Suure-Jaani raamatukogu ja avalik internetipunkt.

Sürgavere Kultuurimaja hoone on ehitatud 1990-ndatel aastatel. Majas on saal ca 100 inimesele, ringiruumid, seminariruum, spordisaal, mängude ruum ja garderoobid, töötajaid on 6 (direktor ja 5 ringijuhti). Kultuurimajaga samas hoones tegutseb noortekeskus, avalik internetipunkt ja spordihoone.

Võhma Vaba Aja Keskus on asutatud 1994. aastal eesmärgiga luua linna elanikele vaba aja veetmise võimalused, koordineerida huvi-, kultuuri- ja sporditegevust ning noorsootööd ja osutada sotsiaalteenuseid eakatele ning erivajadustega inimestele. Vaba Aja Keskuses töötavad erinevad huviringid, korraldatakse kontserte, seltskonna- ja tantsuõhtuid, kinoõhtuid, teatrietendusi, noortepidusi, filmiõhtuid, koolitusi jne. Samas hoones tegutseb Võhma noortetuba.

Koksvere Seltsimaja tegutseb 2011. aastal renoveeritud hoones. Seltsimajas on saal ja ruumid ringide tööks ning siin tegutseb Maanaiste Selts, pensionäride klubi, Koksvere külaselts ja raamatukogu laenutuspunkt.

Kõo raamatukogu tegutseb Kõo mõisa ringhoone (endise vallamaja) lõunatiivas, samas hoones Kõo noortetoaga ja avaliku interneti punktiga. Raamatukogu avarates ruumides korraldatakse koostöös teiste asutustega (kool, lasteaed, külaselts) väljapanekuid, näitusi ja kohtumisi.

Kõpu raamatukogu asub Kõpu aleviku keskel ja paikneb samas hoones Kõpu Kooli lasteaiarühmadega. Raamatukoguga samades ruumides tegutseb avalik internetipunkt ja lugemissaal. Hoone on renoveeritud 2009. aastal.

Olustvere raamatukogu tegutseb samades ruumides Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli raamatukoguga Olustvere TMK õppehoones.

Sürgavere raamatukogu tegutseb Suure-Jaani Kooli Sürgavere tegevuskoha hoones.

Tääksi raamatukogu töötab Tääksi külas. Alates 2002. aastast tegutseb raamatukogu Tääksi koolimaja juurdeehituses.

Võhma linnaraamatukogu koos avaliku internetipunktiga paikneb samas majas Võhma päevakeskusega ja Võhma lasteaiaga. Raamatukogu ruumid on heas seisukorras: 2014. aastal renoveeriti lugemissaal ja tehti sanitaarremont töötajate puhkeruumis.

Sport. Põhja-Sakala vallas väga hea sportimisvõimaluste kättesaadavus – valla territooriumil on kokku üheksa võimlat (Suure-Jaani Kooli võimla,

Sürgavere spordihoone, Tääksi võimla, Kildu võimla, Lahmuse kooli võimla ja jõusaal, Olustvere TMK võimla ja jõusaal, Võhma Kooli võimla, Kõpu Spordihoone, Kirevere Kooli võimla) ning üle viiekümne erineva spordirajatise. 2018. aasta sügisel valmib Suure-Jaani linnas Suure-Jaani tervise- ja külastuskeskus, kus on kaasaegne ujula. Vallas tegutseb kuusteist spordiklubi, vallavalitsuse poolt toetatakse nii spordiklubide tegevust kui ka rahvasporti.

Vallas on ühtne spordisüsteem ja sporditöö koordineeritud juhtimine. Igal aastal koostatakse valla spordikalender. Tagatud on valla spordiürituste korraldamise finantseerimine, jätkatakse noortesporti optimaalset toetamist ning eelisarendamist. Valla noortel on võimalik osaleda vallas harrastatavate spordialade treeninggruppide töös. Enamharrastatavatel spordialadel töötavad litsentseeritud palgalised treenerid. On kasutada kaasaegsed spordibaasid, mis võimaldavad läbi viia ka vabariiklikke esindusvõistlusi. Jätkamaks tugevaid sporditraditsioone ja edukat (noor)sportlaste ettevalmistamist on olemas vajalikud rahalised vahendid treenerite töö tasustamiseks ja täiendkoolituseks. Toetatakse vastavalt võimalustele klubide ja treenerite tulemuslikku tööd edukate sportlaste ettevalmistamisel. Toetatakse ka kohalikku initsiatiivi sportimisvõimaluste parandamiseks ja tervisespordiürituste korraldamiseks.

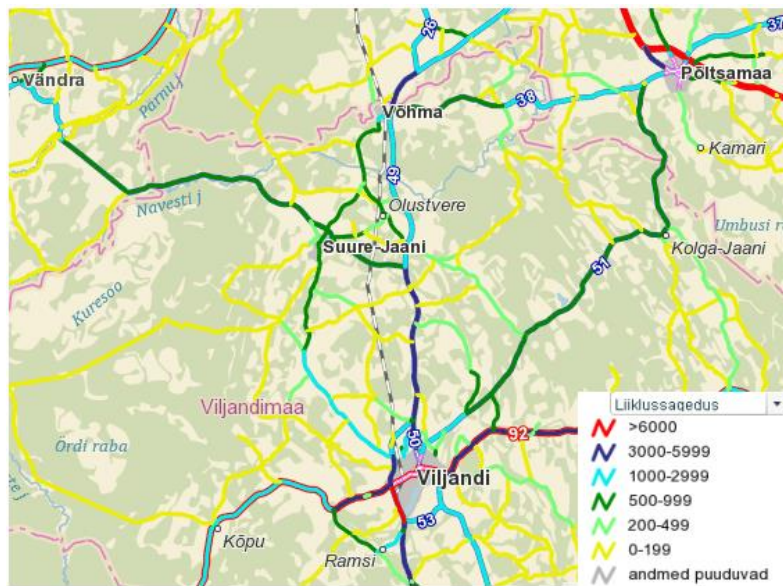
Edasise arengu jätkumiseks on kavas parandada koolide ja teiste spordibaaside sportimistingimusi vastavalt kaasaja nõuetele. Eelkõige peetakse oluliseks Suure-Jaani Gümnaasiumi staadioni renoveerimist, et kujundada sellest Põhja-Viljandimaa esindusstaadion. Vajalik on valla koolihoonete juures asuvate staadionite ja külade spordiplatside korrastamine ning Tääksi Suusakeskuse arendamise jätkamine, samuti valla terviseradade ja virgestusalade korrastamine.

Seoses Suure-Jaani noortekeskuse vabaajaväljaku valmimisega on vallas loodud sobivad tingimused ka noortele ekstreemspordiharrastajatele. Selleks, et arendada jalgrattasporti ning populariseerida jalgrataste kasutamist, on vaja jätkata kergliiklusteede rajamist. Piisavalt ei jätku rahalisi vahendeid piirkondlike spordirajatiste renoveerimiseks ning korrastamiseks. Alustatud on valla spordiehitiste ja -rajatiste passistamist, kõik sportimisrajatiste andmed on kantud ka spordirajatiste riiklikusse registrisse.

4.4. Kommunaalmajandus

4.4.1. Teed, tänavad, tänavavalgustus

Põhja-Sakala valda läbivad riigimaanteed Viljandi – Kilingi-Nõmme maantee (põhimaantee) ja Põltsamaa-Võhma ja Imavere – Viljandi – Karksi-Nuia (tugimaanteed). Maanteeameti andmetel on suurim liiklussagedus Imavere – Viljandi – Karksi-Nuia maantee lõigul Viljandi linn – Mudiste küla (kuni 6000 sõidukit ööpäevas), samuti lõigul Võhma linn – Mudiste küla ja Viljandi – Kõpu – Kilingi-Nõmme suunal (kuni 3000 sõidukit ööpäevas). Kohalikest maanteedest on suurim liiklussagedus Viljandi - Vastemõisa suunal (joonis 14).

Joonis 14. Sõidukite liiklussagedus ööpäevas, 2017 (allikas: Maanteeamet)

Põhja-Sakala vallas on kohalike teede pikkus 317 km. Katttega teid on kokku 71 km, sellest on 45 km maanteed ja 26 km tänavad.

Valla teede ja tänavate hooldust teostab AS Suure-Jaani Haldus ja AS Võhma ELKO. Teede remonti ja korrashoidu teostatakse vastavalt teehoiukavale. Valla teehoiukava täpsustatakse igal aastal ja võetakse vastu volikogus.

Vastavalt ühinemislepingule jätkatakse Põhja-Sakala vallas teede ja tänavate hooldus- ja remonditöid vähemalt senises mahus. Oluliseks peetakse liiklusohutust ja kergliiklusteede tervikliku võrgustiku väljaehitamist.

Tänavavalgustus on olemas Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja väiksematest asulatest Kõpu alevikus, Olustvere alevikus ning Kobruvere, Koksvere, Metsküla, Navesti, Pilistvere, Reegoldi, Sürgavere ja Vastemõisa külas. Võhma linnas ja Suure-Jaani linnas on tänavavalgustussüsteem suhteliselt heas korras. Enamikus asulates vajab tänavavalgustus kulude optimeerimiseks renoveerimist ja efektiivsemaks muutmist (üleviimine LED lampidele). Tänavavalgustuse arendamise ja hooldamisega tegeleb AS Suure-Jaani Haldus, Võhma linnas AS Võhma ELKO.

4.4.2. Ühistransport

Bussiliiklus. Suure-Jaani linnast on bussiühenduse sagedus www.peatus.ee andmetel järgmine: Viljandi suunal üle 20 liini päevas, Võhma suunal 6 liini päevas, Kõo suunal 6 liini päevas. Kõpu suunal Suure-Jaani linnast ühistranspordiühendus otseliinidega puudub. Võhma linnas peatub igapäevaselt ligi 25 bussiliini, nendest Tallinna suunal liigub 12 kaugbussiliini ja Viljandi suunal 10 liini.

Suure-Jaani linnal ja Võhma linnal linnasisene ühistransport puudub.

Endise Suure-Jaani vallas lähtuti valla- ja maakonnasisene ühistranspordi korraldamisel õpilaste kui suurima kliendigrupi vajadustest. Teiste kliendigruppide vajadusi, kelle hulk oli suhteliselt väiksem (töötajad, pensionärid), ühistranspordisüsteem ei rahuldanud. Põhja-Sakala vallas on vajalik on sünkroonselt optimeerida ja korrigeerida bussimarsuute ja -graafikuid, arvestades töö- ja koolipäevade algus- ja lõpuaegadega.

Bussiliiklus endises Kõpu vallas Kõpu ja maakonnakeskuse Viljandi vahel rahuldab kohalikke vajadusi suhteliselt hästi. Konkreetselt valla vajaduste jaoks on käigus üks liin: Viljandi-Kõpu-Tipu, liini sagedus on 3 korda päevas. Endises Kõpu vallas koolilaste bussiliini ei eksisteeri, kuna teede paiknemise keerukuse tõttu on ühtset liini võimatu korraldada. Osaliselt kompenseerib vallavalitsus õpilase kooli ja koju sõidupiletid. Kõpu alevikus puudub kaugliinide bussipeatus, maakonnaliinide bussipeatuses puuduvad bussiootepaviljonid.

Vastavalt MTÜ Viljandimaa Ühistranspordikeskuse otsusele on alates 01.07.2018. kõikidel Viljandimaa avaliku liiniveo bussiliinidel bussipileti hinnaks 0 eurot. Sõiduõiguse annab sõidu alustamisel valideeritud elektrooniline kaart.

Rongiliiklus. Põhja-Sakala valda läbib Tallinn–Lelle–Viljandi raudtee, teenust osutab AS Elron. Valla territooriumil on Võhma, Olustvere ja Sürgavere peatused. Raudteetranspordi kui ühistranspordiliigi kasutusmugavus valla elanike jaoks on hea, oluline on ühitada graafikud bussitranspordiga, mis võimaldaks valla elanikel rongide saabumis- ja väljumisaegadel peatusesse jõuda. Igapäevaselt peatub Põhja-Sakala valla rongipeatustes Viljandi–Tallinn ja Tallinn–Viljandi suunal neli rongi.

Olulisel kohal on kergliiklusteade arendamine ning kujundada vallas sidus liikumiskeskond.

4.4.3. Elamumajandus

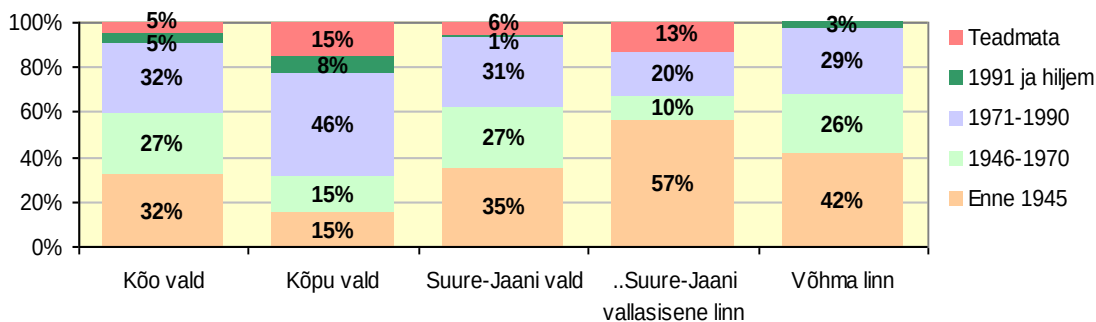
2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (REL 2011) andmetel oli 2012. aasta alguse seisuga ühinenud Põhja-Sakala vallas kokku 2674 elamut, nendest 90% ühepereelamud, 6% korterelamud ja 3% muu väikeelamud (nt paaris- või ridaelamud) (tabel 11). Endiste valdade lõikes oli korterelamute osakaal Kõo vallas ja Kõpu vallas 5%, Suure-Jaani vallas 6%, Suure-Jaani linnas 8% ja Võhma linnas 13%. Väljaspool linnasid on Põhja-Sakala vallas korterelamud Kõpu alevikus, Olustvere alevikus, Arjadi külas, Kildu külas, Kobruvere külas, Kõo külas, Kõidama külas, Lõhavere külas, Metskülas, Munsu külas, Navesti külas, Munsu külas, Pilistvere külas, Reegoldi külas, Sürgavere külas, Vastemõisa külas ja Ülde külas

Tabel 11. Tavaeluruumidega hooned ühinenud Põhja-Sakala vallas 31.12.2011 (allikas: REL 2011)

	Korterelamud	Ühepereelamud	Muu väikeelamud	Kokku
Kõo vald	22	346	15	383
Kõpu vald	13	239	14	266

Suure-Jaani vald	106	1635	50	1791
...sh Suure-Jaani linn	. 30	. 350	14	394
Võhma linn	31	192	11	234
Kokku	172	2412	90	2674

Ühinenud endistest omavalitsustest on vanade kortermajade osakaal (ehitatud enne 1945. aastat) kõige suurem Võhma linnas ja Suure-Jaani vallas: Võhma linna korterelamutest veidi alla poole (42%) ja Suure-Jaani linna korterelamutest veidi üle poole (57%) on ehitatud enne 1945. aastat. Aastatel 1971-1990 on Kõpu vallas ehitatud 46%, Kõo vallas 32%, Suure-Jaani vallas 31% ja Võhma linnas 29% kortermajadest. Uusi korterelamuid, ehitatud 1991. aastal ja hiljem, on Kõpu vallas 8%, Kõo vallas 5%, Võhma linnas 3% ja Suure-Jaani vallas 1% kortermajadest. Endistes omavalitsustes on enne 1945. aastat ehitatud korterelamute osakaal kõige väiksem Kõpu vallas (joonis 15).

Joonis 15. Korterelamute ehitusaeg Põhja-Sakala vallas ühinenud omavalitsuste lõikes (allikas: REL 2011)

Elamumajanduses on valdkondlikeks väljakutseteks elamufondi madal energiatõhusus ning probleemiks sisekliima standardile mittevastavus. Sealjuures on rekonstrueerimisega vaja tegeleda nii korterelamutes kui ka väikeelamutes. Kõikidele korterelamutele on riigi poolt moodustatud korteriühistud. Suur hulk nendest ei ole valinud juhtorganit ning ei toimi organisatsioonina. Korterelamute peamiseks probleemiks on haldamine, sest paljud hooned on halvas seisus ja elanikud ei suuda tagada vajalikke investeeringuid hoonete korrashoiule.

Ehitustegevus Põhja-Sakala valla maapiirkondades toimub põhiliselt olemasolevate elamute rekonstrueerimise ja juurdeehituste näol. Suure-Jaani linnas ja Võhma linnas otsest vajadust täiendavaks elamuehituseks ei ole, kuna elanike arv väheneb.

Põhja-Sakala valla omandis oleva kinnisvara ja ehitiste ning elu- ja mitteeluruumide arenduse, haldamise ning nende üürile, rendile ja kasutusse andmisega tegeleb AS Suure-Jaani Haldus ja AS Võhma ELKO.

4.4.4. Soojavarustus

Põhja-Sakala vallas on kaugküttesüsteem (kaugküttekatalamajad ja kaugküttevõrgud) Võhma linnas, Suure-Jaani linnas, Sürgavere külas ja

Olustvere alevikus. Vastemõisa külas on kaugküttesüsteem likvideeritud ja varem kaugküttele olnud hooned on üle viidud lokaalküttele või kohtküttele. Kõigis kaugküttega asulates on määratud kaugküttepiirkonna piirid vastava vallavolikogu määrusega.

Suure-Jaani linnas, Sürgavere külas ja Olustvere alevikus varustab kaugküttetarbijaid soojusega Suure-Jaani Haldus AS, kes käitab ka katlamaja ja kaugküttevõrke. Kütetrassid vajavad renoveerimist. Soojavarustusega seotud probleemiks on kütte kõrge hind. Korrusmajade küttesüsteemide osas on suurim probleem, et süsteem on tasakaalustamata ning mõnes majas puudub ühtne kütislahendus: mõned korterid kasutavad kättesaadavaid kütteviise, mõned on liitunud tsentraalküttega. Korrusmajades on suured energiakulud, sest majad on väljast soojustamata. Kaugkütte areng on kavandatud täpsemalt kaugkütte arengukavaga.

Võhma linnas kuuluvad kaugküttepiirkonna kaugküttevõrk ja katlamaja Võhma ELKO AS-le. Võhma linna soojusvõrgus on 19 kaugküttetarbijat: 3 valla hallatavat objekti, 6 ettevõtte või ühingu objekti, ja 10 korterelamut. Tuumiktarbijateks on korterelamud. Katlamaja on rekonstrueeritud 2010. aastal. Samuti on rekonstrueeritud enamik kaugküttevõrku. Katlamaja ja kaugküttevõrgu rekonstrueerimisteks on kasutatud riiklikke toetusi. Kaugkütte areng on kavandatud kaugkütte arengukavaga.

Endises Kõpu vallas ja Kõo vallas tsentraalset soojusega varustamist ei toimu. Suurem katlamaja endises Kõpu vallas (700 kW) kütab Kõpu mõisahoonet ja spordihoonet. Uuemates eramutes Kõpu alevikus on kasutusel keskküttekatlad, korterelamutes on ahiküte. Suurem osa (vähemalt 80%) elamutes ja muudes hoonetes tarvitatavast kütusest on kohalik küttepuit, vähemal määral kasutatakse kivisütt ja briketti. Kõo kortermajad on üle viidud oma katlamajadele ja ahjudele. Probleemiks on hoonete madal soojapidavus ning seetõttu on küttekulud suured.

4.4.5. Haljastus ja heakord

Haljasalade hooldamisega ja teede-tänavate heakorratöödega, samuti kalmistute haldamisega tegeleb AS Suure-Jaani Haldus. Võhma linnas tegeleb haljastuse korrashoiuga AS Võhma ELKO.

4.4.6. Vee- ja kanalisatsioonisüsteem

Põhja-Sakala vallas osutab vee- ja kanalisatsiooniteenust AS Suure-Jaani Haldus (Suure-Jaani linn, Olustvere alevik, Navesti, Reegoldi, Ülde, Kõidama, Sürgavere, Vastemõisa ja Munsu külad) ja Võhma ELKO AS (Võhma linna, Kõo küla ja Koksvere küla).

Võhma linnas on ühisveevarustuse- ja kanalisatsioonivõrguga kaetud suurem osa territooriumist – veevõrguga liitunud ca 1300 elanikku, mis teeb liitumisprotsendiks ~95%. Sisuliselt kattub olemasolev ühiskanalisatsiooniga kaetud ala veevõrgu alaga, vaid mõningates kohtades puudub ühiskanalisatsioon.

Endises Suure-Jaani vallas on ühisveevärk ja -kanalisatsioon välja ehitatud järgmistes piirkondades: 1) Suure-Jaani linn ja sellega ühtse terviku moodustavad Lõhavere, Päraküla ja Nuutre küla tiheasustuspiirkonnad; 2) Olustvere alevik; 3) Navesti küla; 4) Reegoldi küla; 5) Ülde küla; 6) Kõidama küla; 7) Sürgavere küla; 8) Vastemõisa küla; 9) Munsi küla. Elanikkonna vähesuse ja suhteliselt hajali paiknemise tõttu ei ole otstarbekas ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine väljapoole olemasolevaid piirkondi ning vastavalt 2012. aastal koostatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavale jääb seal veevarustus toimima individuaalsete salv- või puurkaevudega. Reoveest vabanemiseks on erinevaid võimalusi: immutamine, omapuhasti rajamine, reovee kogumismahuti.

Endises Kõo vallas on ühisveevärk ja -kanalisatsioon välja ehitatud Kõo, Koksvere ja Pilistvere keskasulates. 2007. aastal paigaldati Koksvere küla, Kirivere Põhikooli, Pilistvere Hooldekodu ja Kõo küla pumbamajadesse veepuhastusfiltrid ning peale filtrite paigaldamist vastab joogivesi kõikidele normidele. Probleemiks on Kõo, Koksvere ja Pilistvere veetrasside ja kanalisatsioonitrasside halb seisund, süsteeme on hädavajalik rekonstrueerida. 2012. aastal rekonstrueeriti Kõo puhasti, kuid rekonstrueerimist vajavad puhastid ka Koksveres ja Pilistveres. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni plaanipärase arengu tagamiseks koostati Kõo valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastani 2030.

Endises Kõpu vallas on ühisveevärk ja kanalisatsioonivõrk välja ehitatud Kõpu alevikus. Ühisveevärgi koosseisu kuuluvad 2 puurkaevu, 2225 m veetorustikke. Ühisveevärgi vett tarbib kokku 91 majapidamist (ca 70 % aleviku elanikkonnast). Ühiskanalisatsioon on olemas vaid Kõpu alevikus. Selle moodustab ligi 2950 m isevoolseid trasse ning reoveepuhasti. Kanalisatsiooniga ühendatud kliente on 80 (ca 60 % aleviku majavaldudest). Ühiskanalisatsiooni arendamise eesmärkideks Kõpu alevikus on heitveetrasside ja puhastusseadmete uuendamine.

Endistes omavalitsustes (Suure-Jaani vald, Kõo vald, Kõpu vald, Võhma linn) arendati ja ehitati ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteeme vastavalt kehtestatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavadele. Omavalitsuste ühinemislepingus nähakse ette Põhja-Sakala valla ühine ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava koostamine. Tegutsema jäävad AS Suure-Jaani Haldus, millele lisatakse Kõpu teeninduspiirkond ja AS Võhma Elko, millele lisatakse Kõo teeninduspiirkond.

4.4.7. Jäätmekäitlus

Jäätmehoolduse korraldamiseks on Harjumaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Pärnumaa, Raplamaa ja Viljandimaa valdade koostööna loodud ühisasutus MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus, mille liikmeskonda kuulub 11 omavalitsust, sealhulgas Põhja-Sakala vald. Põhja-Sakala vallas toimub korraldatud jäätmevedu ja jäätmeveo ainuõigust omab kuni 31.03.2019 AS Eesti Keskkonnateenused. Valla suurematesse asulatesse on paigutatud jäätmete kogumiseks konteinerid: pakendikonteinerid, papp ja paber, segapakend ning klaaspakend.

Põhja-Sakala valla kasutuses on Suure-Jaani jäätmejaam, Olustvere keskkonnajaam, Võhma jäätmejaam ja Kõo keskkonnajaam. Keskkonnajaamades ja jäätmejaamades saab tasuta ära anda segapakendid, paberi- ja papijäätmel, kasutatud autorehvid, ohtlikud jäätmed ja elektroonikajäätmel. Suuregabariidiliste ehitusjäätmetel, suurjäätmetel (sh vana mööbel) jne. äraandmine on tasuta.

Põhja-Sakala valla jäätmehooldust reguleerivad endiste ühinenud omavalitsustel (Suure-Jaani vald, Kõo vald, Kõpu vald, Võhma linn) jäätmehoolduseeskirjad, jäätmekäitluse arengusuunad on määratud endiste omavalitsustel jäätmekavades 2015–2020.

4.5. Turvalisus

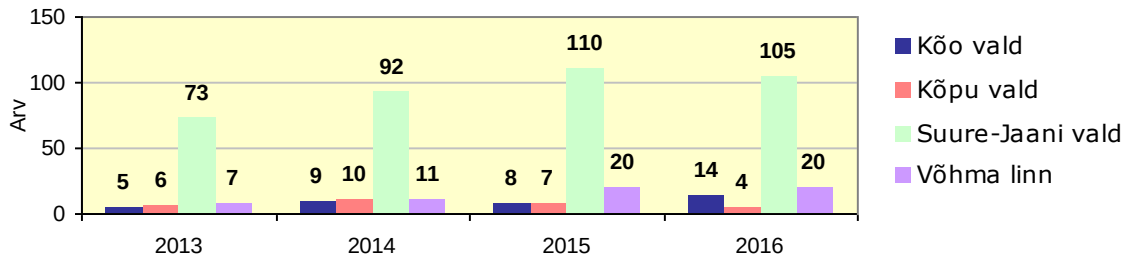
Põhja-Sakala valla territooriumil Suure-Jaani linnas asub Lõuna prefektuuri korrakaitsebüroo Viljandi politseijaoskonna Suure-Jaani konstaablijaoskond, kus töötab kaks piirkonnapolitseinikku. Piirkonnas on olemas pidev teenindusvalmidus (viiel tööpäeval nädalas), korraldatakse piirkonnas patrullimist, menetletakse kriminaalasju, väärtegusid ja tegeletakse kriminaalpreventiivse tööga.

Vallas on moodustatud mitmed ametlikud naabrivalvepiirkonnad. Elamute turvalisuse tagamiseks kasutatakse kaasaegsemaid tehnilisi lahendusi – valveseadmeid ja videokameraid, mis ei nõua inimressursi pidevat olemasolu kohapeal. Vallal on omapoolse abina avaliku korra tagamiseks asulates ja linnas vajalik arvestada turvakaamerate paigaldamise võimalusega ja nende ühendamise võimalusega Lõuna juhtimiskeskuse või Viljandi politseijaoskonna välijuhi käsutuses olevate mobiilsetel seadmetel.

Põhja-Sakala valda teenindab Lõuna-Eesti Päästkeskuse Viljandimaa päästeosakonna Suure-Jaani päästekomando. Valveteenistus Suure-Jaani päästekomandos on korraldatud nelja valvevahetuse baasil, ühe vahetuse pikkus on 24 tundi. Suure-Jaani päästekomando suudab olemasoleva koosseisu, tehnika ning varustusega pakkuda teeninduspiirkonnas vähemalt päästetööde baasteenust.

Kõpu alevikus tegutseb vabatahtlik päästekomando MTÜ Kõpu Tuletõrjeselts, kelle ülesandeks on inimestel, loomadel ja vara päästmine tulekahjude, liiklusavariide, loodusõnnetustel ja katastroofidel puhul ning kõigi nende õnnetustel ennetamine. Tuletõrjeselts paikneb vanas depoomajas, mis kuulub vallale. Hoone vajab uuesti välja arendamist, kuna tänapäevaste päästemasinatega ei saa kasutada tuletõrjedepoos asuvat garaaži. Seetõttu vajab hoone lisaks rekonstrueerimisele ka juurdeehitust. Rekonstrueerimise - juurdeehituse projekt on koostatud.

Väljakutsetel arv päästesündmustel aastatel 2013–2016 endiste ühinenud omavalitsustel lõikes on esitatud joonisel 16.

Joonis 16. Väljakutsete arv päästesündmustele endistes ühinenud omavalitsustes aastatel 2013–2016 (allikas: Päästeamet)

Väljakutsete arv päästesündmustele suurenes aastatel 2013–2016 neljas omavalitsuses kokku 40% (91 väljakutset 2013. aasta, 143 väljakutset 2016. aastal). Väljakutsete arv suurenes seoses tulekahjude arvu suurenemisega ja loodusjõududest põhjustatud päästesündmuste arvu suurenemisega.

Lõuna-Eesti Päästekeskusel on päästealane koostööleping Kolga-Jaani Tuletõrjeseltsiga. Tulekahju korral võib vajadusel abi osutada ka Imavere Tuletõrje Selts.

Järgnevatel aastatel luuakse Põhja-Sakala vallas avaliku korra, turvalisuse ja kriisijuhtimise tagamiseks ühtne süsteem. Oluliseks peetakse vabatahtlikkuse alusel turvalisuse ja korrakaitse tagamist (abipolitseinikud, vabatahtlikud päästjad, kaitseliit jms). Jätkatakse turvakaamerate paigaldamist suurematesse Põhja-Sakala valla asulatesse.

5. Ettevõtlus ja tööhõive

5.1. Ettevõtlus

Statistikaameti andmetel tegutseb 2018. aasta alguse seisuga Põhja-Sakala vallas 555 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet. 95% ettevõtetest on alla 10 töötajaga väikeettevõtted (525 ettevõtet), ettevõtteid töötajate arvuga 10–49 on 5% (27 ettevõtet), üle 50 töötajaga on piirkonnas 3 ettevõtet. Põhja-Sakala tegutseb üle 200 töötajaga suureettevõtte, OÜ Eesti Hõõvelliist. 40% ettevõtetest on tegevusalaks põllumajandus ja metsamajandus (221), 11% ehitus (62), 10% hulgi- ja jaekaubandus (53) ja 8% töötlev tööstus (46).

2018. aastal on Põhja-Sakala valla suurim tööandja Põhja-Sakala vallavalitsus koos allasutustega, kus kokku töötab üle 270 inimese. Suurim ettevõtte vallas on üle 200 töötajaga Eesti Hõõvelliist OÜ asukohaga Pärakülas. Eesti Hõõvelliist OÜ on asutatud 1993. aastal ja kuulub Rootsi ettevõttele Pomona Gruppen AB. Ettevõtte põhitegevusala on profiililiistude tootmine. Olulisteks tööandjateks on ka töötajaga Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool (üle 100 töötaja) ja Lahmuse kool (ligi 40 töötajat).

Peamisteks tegevusaladeks põllumajanduses on aiandus, segapõllumajandus, teraviljakasvatus ja piimakarjakasvatus. Suuremateks ettevõteteks põllumajanduses (üle 30 töötaja) on Mangeni PM OÜ, Kõpu PM OÜ,

Sürgavere Põllumajandusühistu, Paala OÜ, Kõo Agro OÜ. Suure-Jaani linna ja Olustvere aleviku ümbruses paiknevad kõrge boniteediga põllumaad (hindepunkt on üle 50, võrdluseks Eesti keskmine mullahindepunkt on 41), mis soodustavad vallas põllumajanduse arengut. Suure-Jaani valla üldplaneeringu alusel peavad need ka edaspidi jääma põllumajanduslikku kasutusse.

Ehitusega on Põhja-Sakala vallas seotud ligi 60 ettevõtet. Suurim ehitusega tegelev ettevõtte on Rümene Ehitus OÜ.

Kohaliku tööturu olulisimaks tööandjaks töötleva tööstuse valdkonnas on saematerjali tootmisega tegelev Combimill Sakala OÜ, kus töötab ligi 60 inimest. Töötleva tööstuse valdkonnas tegutseb ka Võhma küünlavabrik Eesti Valgus OÜ.

Põhja-Sakala valla ettevõtluse arengu probleemiks on ettevõtluskeskkonna suhteline väljaarenematus (sobivate ettevalmistatud alade puudus, kvaliteetsete kommunikatsioonide puudumine, teede kvaliteet jms) ja kvaliteetse tööjõu puudus, transpordiprobleemid. Lähimaks arenguülesandeks on piirkonna atraktiivsemaks muutmine nii investorite, kvalifitseeritud tööjõu kui ka külastajate jaoks. Valdonna edasise arengu vajaduseks on soodsate tingimuste loomine vallas toimivate ettevõtete arendamiseks ning uute ettevõtete tekkimiseks, et mitmekesistada kohalike elanike töövõimalusi, vähendada pendelrännet ja selle negatiivset mõju kohalikule sotsiaalsele kogukonnale, samuti valla territooriumi kui elukeskkonna ligitõmbavuse tõstmiseks. Valla esmaseks huviks on kohaliku turismi- ja puhkemajanduse väljaarendamine, samuti maamajanduse arengu (põllumajandus) ja tegevusalade mitmekesistamise soodustamine (turismitalud, väiksemad tootmis-ettevõtted).

Kohalik omavalitsus tunnustab ettevõtjaid, andes igal aastal välja ettevõtlusauhindu. Arendamisel on Suure-Jaani tööstuspark, et pakkuda ettevõtjatele uusi võimalusi äritegevuseks.

5.2. Turism ja puhkemajandus

Põhja-Sakala vallale on soodne lähedus Pärnuga, kus SPAdes ja sanatooriumides viibib palju välisturiste. Suuremad turismiettevõtjad Põhja-Sakala vallas on OÜ Vimco Grupp, Energia Talu, Vahelaane turismitalu, Suure-Jaani kohvik ja külalistemaja, Venevere Puhkeküla, Loopre Puhkeküla. Suuremad toitlustuskohad on kohvik Arturi Juures, Kõidama baar. Suure-Jaani kohvik ja külalistemaja ja Vanaõue Puhkekeskus pakuvad toitlustamist ettetellimisel. Endise Kõpu valla territooriumil tegutsevad Junsi Puhkekeskus, Reimanni puhkekeskus, Kõpu Kõrtsitalu, nendest kõik pakuvad majutust ja toitlustust ettetellimisel ning ürituste korraldamise teenust. Võhma linnas osutab majutusteenust üks ettevõtte – OÜ Anni. Toitlustust pakub Võhma linnas kaks ettevõtet.

Olulised vaatamisväärsused vallas on Olustvere mõisa kompleks ja sealsed ekspositsioonid (puuhobuste kogu, topiste kogu, antiikmööbli kogu) ning

teemakojad, Lõhavere linnamägi, heliloojate Kappide Majamuuseum, Mart Saare majamuuseum Hüpasaates, Lubjassaare talumuuseum, Suure-Jaani kirik ja kalmistu, Lõhavere mõis, Lahmuse mõisakompleks, mälestusmärk Vabadussõjas langenuile, Suure-Jaani järv. Olustvere lossis asub ka turismiinfokeskus ning läheduses tähetorn Orion. Lisaks asuvad vallas kaitsealused pargid ja kaitsealad: Lahmuse park, Lõhavere park, Olustvere park ja Sürgavere park ning Lehtsaare looduskaitseala, Navesti Maastikukaitseala, Papioru maastikukaitseala, Parika looduskaitseala, Saarjõe maastikukaitseala. Põhja-Sakala valla territooriumil paikneb suur osa Soomaa Rahvuspargist ja ka selle looduskaitseala. Soomaa piirkonnas on vaatamisväärsustest olemas Kõpu aleviku Peetri kirik 1825. aastast ja Kõpu mõisahooned koos mõisapargiga. Kõpu alevikus asub Kõpu külastuskeskus. Koostatud on Soomaa piirkonna teemaplaneering, milles üldeesmärk on mitmekülgse ja valikvõimalusi pakuva elukeskkonna kujundamine Soomaa piirkonnas.

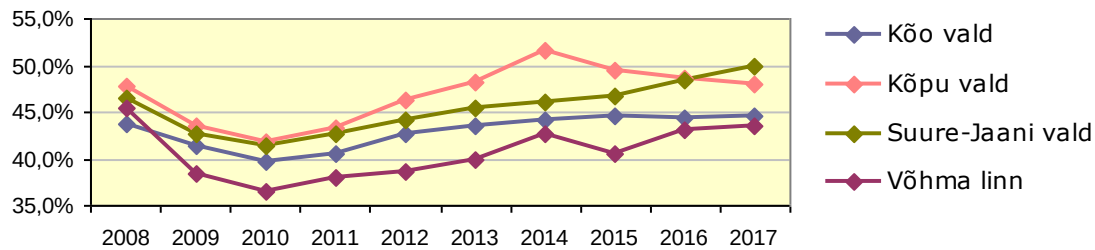
Perspektiivis on Põhja-Sakala vallas head eeldused loodusturismi ja maaturismi arendamiseks. Loodusturismi arendamiseks pakub suurepäraseid võimalusi Soomaa rahvuspark. Vana kõrtsi asemele ehitatud Soomaa külastuskeskuses Tipu külas asub rahvuspargi teabepunkt, kust saab infot erinevate puhkamisvõimaluste kohta ning kus pakutakse erinevaid õppeprogramme. Soomaa suurvesi, mida nimetatakse ka viiendaks aastaajaks, võimaldab kanuu- ja süstamatku nii metsades kui heinamaadel, matku Soomaal (kanuumatkad, räätamatkad) korraldab Loodusturism OÜ. Maaturismi arendamiseks vallas pakub parimaid võimalusi Pilistvere piirkond. Pilistvere külas toimib sotsiaalne ettevõtlus, vabatahtlik külahooldus ja muud koostöövormid seltside ja seltsingute vahel. Pilistvere küla tervik on atraktiivne ja perspektiivikas - miljööväärtuslik küla, rahvamaja, kauplusehoone, kirik, pastoraat, kalmistu, memoriaal, puhkeala ja pargid. Maakirikute kõrgeimana on Pilistvere kiriku torn ja tervikhoone atraktiivne turismiobjekt. Perspektiivikas on arendada külastuskeskkonda – kämpingud, puhkeala, matkarada, memoriaal, vana kihelkonnateed Eistverre jms.

Kohaliku ettevõtluse ja turismi arengu seisukohalt on oluline arendada koostöövõrgustik tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide vahel.

Vabariikliku turismi sihtalade kava jaotuse järgi asub Põhja-Sakala vald Jõemaa piirkonnas, kus soovitatakse arendada orduajaga seonduvaid turismitooteid.

5.3. Tööhõive, sissetulek, töötus

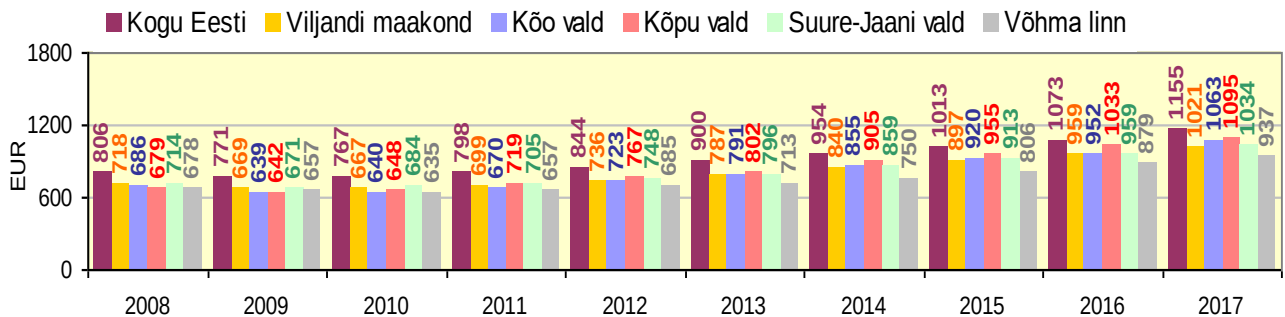
Seisuga 01.01.2018 elas Põhja-Sakala vallas 5207 tööealist inimest vanuses 15-64, mis moodustas 63,5% elanikkonnast. Kui lugeda tööealisteks ka vanusegrupp 65-74 (905 elanikku), siis moodustab tööealiste elanike (vanus 15-74) osakaal elanikkonnast 74,5%. 2017. aastal oli statistikaameti andmetel tööga hõivatud (brutotulu saajad) Põhja-Sakala vallas 49,2% elanikest vanuses 15-74. Tööga hõivatud elanike (brutotulu saajad) osakaal elanikkonnast endises neljas kohalikus omavalitsuses aastatel 2008-2017 on esitatud joonisel 17.

Joonis 17. Töäjõus osalemise määr (brutotulu saajad) neljas endises omavalitsuses 2008-2017 (allikas: Statistikaamet)

Töäjõus osalemise määr elanikkonnast oli nendel aastatel keskmiselt suurem Kõpu vallas ja suhteliselt madalam Võhma linnas. Alates 2014. aastast oli tööga hõivatute osakaal tõusutrendis endises Suure-Jaani vallas, endises Kõpu vallas nendel aastatel tööga hõivatute osakaal elanikkonnast vähenes. Endises Kõo vallas ja Võhma linnas jäi tööga hõivatute osakaal 2017. aastal samale tasemele 2014. aasta näitajaga.

Statistikaameti andmetel oli seisuga 01.01.2018 palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Põhja-Sakala vallas 1027,88 eurot, mis oli võrdne Viljandi maakonna keskmisega (1021,40,55 eurot) ja kogu Eesti keskmisest 11% madalam (1154,97 eurot). Aastate 2008-2017 palgatöötaja kuukeskmise brutotulu andmed endiste omavalitsusüksuste lõikes on esitatud joonisel 18.

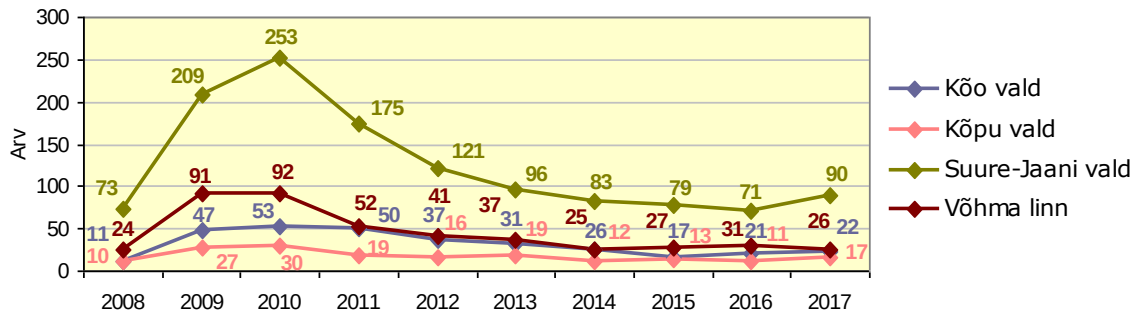
Joonis 18. Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu neljas endises omavalitsuses ja Viljandi maakonnas 2008-2017 (allikas: Statistikaamet)

Kõpu vallas, Kõo vallas ja Suure-Jaani vallas oli alates 2013. aastast palgatöötaja brutotulu suurem kui Viljandi maakonnas keskmiselt, Võhma linnas oli palgatöötaja brutotulu Viljandi maakonna keskmisest pisut madalam. Alates 2011. aastast palgatöötaja kuukeskmise brutotulu endistes omavalitsustes pidevalt suurenes: aastate 2011 ja 2017 võrdluses oli suurenemine Kõo vallas 59%, Kõpu vallas 52%, Suure-Jaani vallas 47% ja Võhma linnas 43%. Eesti keskmine ja Viljandi maakonna keskmine näitaja suurenesid samal ajal 45%.

Töötukassa andmetel oli seisuga 30.06.2018 Põhja-Sakala vallas 143 registreeritud töötut, nendest 21 töötut vanuses 16-24 (15%), 84 vanuses

25-55 (59%), 38 vanuses 55+ (26%). Registreeritud töötuse määr oli vallas samal ajal 2,7%.

Aastate 2008-2017 vaates võib öelda, et Põhja-Sakala vallaks ühinenud endistes omavalitsustes suurenes registreeritud töötute arv kiiresti aastatel 2009-2010 (joonis 19), mil seoses majanduslangusega oli registreeritud töötute arv suurim (2010. aastal oli kuukeskmine registreeritud töötute arv 428). Perioodil 2011-2016 töötute arv piirkonnas pidevalt vähenes (2011. aastal oli kuukeskmine registreeritud töötute arv 296, 2016. aastal 133).

Joonis 19. Registreeritud töötute arv (kuude keskmine) neljas endises omavalitsuses 2008-2017 (allikas: Töötukassa)

2017. aastal registreeritud töötute arv piirkonnas suurenes 15%, kuukeskmine registreeritud töötute arv oli 155.

6. Valitsemine ja KOV eelarve

6.1. Põhja-Sakala valla haldus

6.1.1. Valitsemine

Põhja-Sakala Vallavolikogu koosseisus on 21 volikogu liiget. 2017. aasta kohalike omavalitsuste volikogu valimistel oli valimisnimekirja kantud 6938 inimest, kellest valimas käis 3735 inimest (53,8%). Kehtivaks tunnistati 3725 häält, mis jagunesid järgmiselt: Valimisliit Koostöö 2174 häält (58,4%), Valimisliit Kogukonna Hääl 848 häält (22,8%), Eesti Reformierakond 539 häält (14,5%), Eesti Konservatiivne Rahvaerakond 114 häält (3,1%), Eesti Keskerakond 49 häält (1,3%).

Põhja-Sakala Vallavolikogu juures on viis alalist komisjoni: revisjonikomisjon, haridus- ja kultuurikomisjon, eelarve- ja majanduskomisjon, piirkondliku arengu komisjon ning sotsiaalkomisjon.

Põhja-Sakala vallavolikogusse valitud on allkirjastanud hea tahte kokkuleppe Põhja-Sakala valla juhtimiseks¹, et tagada valla terviklik ja jätkusuutlik juhtimine ning arendamine.

Põhja-Sakala vallavalitsus koosneb 7 liikmest. Valla ametiasutuse struktuuris on kolm osakonda ja 40 teenistusk kohta (vallakantselei, majandus- ja rahandusosakond, sotsiaalosakond). Endiste ühinenud kohalike omavalitsuste keskustes töötavad teenuskeskused.

6.1.2. Koostöö ja välissuhted.

Põhja-Sakala vald teeb koostööd teiste Viljandimaa ja Eesti omavalitsustega olles on Eesti Linnade ja Valdade Liidu liige ning Viljandimaa Omavalitsuste Liidu liige. Põhja-Sakala vald on järgmiste mittetulundusühingute liige: MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu, MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus, MTÜ Koolituskeskus Vilko, MTÜ Viljandimaa Ühistranspordikeskus ja MTÜ Võrtsjärve Ühendus.

Põhja-Sakala vallal on koostöölepingud Ulvila linnaga (aastast 1991) ja Jokioise vallaga (aastast 1992) Soomes, Ukrainka linnaga Ukrainas (aastast 2005) ja Hajnowka linnaga Poolas (aastast 2005). Endisel Kõo vallal olid sõprussuhted Noraga Rootsis, Fladungeniga Saksamaal ja Hõnega Itaalias. Kõpu vallal olid sõprussuhted Iszkaszentgyörgy vallaga Ungaris ja Suure-Jaani vallal olid sõprussuhted Jokioise vallaga ja Ulvila linnaga Soomes, Hajnowka linnaga Poolas ning Ukrainka linnaga Ukrainas. Vastavalt koostöölepingutele edendatakse kodanikevahelisi igakülgseid kohtumisi, noorte- ja perevahetust ning koostööd järgmistes valdkondades: kultuur, haridus, sport, keskkonnakaitse, sotsiaalelu, ettevõtlus. Lepingupoolte esindajad võtavad osa üksteise tähtpäevade tähistamisest ning kultuuri- ja spordiüritustest.

6.2. KOV ja kodanikuühiskond

Põhja-Sakala vallas tegutsevad aktiivselt kodanikeühendused, kes on partnerid valla kultuurielu korraldamisel. 22 külal on valitud külavanem. Hea näide kogukonna koostööst on Pilistveres, kus toimib koordineeritult sotsiaalne ettevõtlus, vabatahtlik töö ja külaliikumine. Pikka traditsiooni kogukonnatöö korraldamisel omab Kuhjavere Külaselts. Kokku on Põhja-Sakala vallas külaliikumist edendavaid ühendusi, kultuuri-, hariduse- ja spordivaldkonnas tegutsevad MTÜ-sid kokku üle 50 ühenduse. Tegutseb kodanikeühendusi koondav külade ümarlaud, mis pole juriidiliselt registreeritud, kuid käib regulaarselt koos ja tegeleb arengu planeerimise ja juhtimisega. Ümarlaud koondab lisaks külaseltsidele ka teisi vallas tegutsevad mittetulundusühendusi.

¹ Hea tahte kokkuleppe Põhja-Sakala valla juhtimiseks. http://www.pohja-sakala.ee/documents/17894261/0/Hea_tahte_kokkulepe_20171026.pdf/cc5920d5-faef-4381-affc-cdc0e1722532

Vallas tegutsevad Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Viljandi praostkonna Kõpu Peetri kogudus, Pilistvere Andrease kogudus ja Suure-Jaani Johannese kogudus ning Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku Arussaare Issanda Taevaminemise kogudus ja Suure-Jaani Pühade apostlite Peetruse ja Pauluse kogudus ning Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Suure-Jaani Baptisti kogudus. Kogudused on sajanditevanused kogukonna traditsioonide ning kohaliku kultuuri-, ja hariduselu kandjad ja edendajad.

Vald toetab külaliikumist mittetulundusliku tegevuse toetamise korra kohaselt tegevustoetuse, projektipõhise toetuse ja projektide kaasfinantseerimisega.

Valla esindusüritus on Suure-Jaani Muusikafestival, kus vallal on heaks partneriks Eesti Kontsert. Võhma linna tähtsündmused on Võhma linna päevad ja Kesk-Eesti laat, mida on korraldatud alates 1996. aastast.

6.3. Põhja-Sakala valla eelarve

Viljandi maakonna strateegias² on seatud visioon: „Viljandimaa elanikele on tagatud jätkusuutlik heaolu. Maakonnas on säilinud asustus ja kohalik kultuur ning nende arenguks on piisavalt inimesi. Viljandimaa elukeskkonna arendamine toimub säästva arengu põhimõtete kohaselt. Soovitud seisundi saavutamiseks on kavandatud neli arengusuunda, mis kõik on küll ühtviisi olulised, kuid siiski seatud prioriteetide järjekorda: inimkapitali arendamine; ettevõtluskeskkonna ja majanduse edendamine; maine tõstmine; elukeskkonna ning tehnilise- ja sotsiaalse taristu arendamine. Moodustunud Põhja-Sakala valla visioon ja prioriteetsed tegevused sõnastatakse uue arengukava koostamise käigus.

Tulud. Nelja endise kohaliku omavalitsuse eelarve tulude maht aastatel 2015-2017 on esitatud tabelis 12. Andmed on võetud Rahandusministeeriumi koduleheküljelt seisuga 08.08.2018. Aastate 2015 ja 2017 võrdluses põhitegevuse tulud suurenesid: Suure-Jaani vallas 24%, Kõo vallas ja Võhma linnas 20% ning Kõpu vallas 10%. Tulude laekumise osakaalud endiste omavalitsuste lõikes olid 2017. aastal - Suure-Jaani vald 59%, Võhma linn 16%, Kõo vald 14% ja Kõpu vald 11%. Erinev oli omavalituste tulude laekumine elaniku kohta: endises Kõpu vallas oli näitaja suurim (2017. aastal 1793 eurot).

Tabel 12. Põhitegevuse tulude laekumine neljas endises ühinenud omavalitsusüksuses 2015-2017 (allikas: Rahandusministeerium)

		Kõo vald	Kõpu vald	Suure-Jaani vald	Võhma linn
2015	Põhitegevuse tulud	1 248 350	1 011 200	5 088 040	1 421 901
	Elaniku kohta	1 131	1 518	942	1 036
2016	Põhitegevuse tulud	1 217 425	1 051 129	5 420 330	1 561 347
	Elaniku kohta	1 152	1 632	1 016	1 143

² Viljandi maakonna arengustrateegia Viljandimaa – arenev PÄRIS EESTI. <http://www.maavalitsus.ee/documents/2845826/18605510/Viljandi+maakonna+arengustrateegia.pdf/ae13bf8d-3b27-46c9-be00-92b3391be22d>

2017	Põhitegevuse tulud	1 481 282	1 116 755	6 293 242	1 701 707
	Elaniku kohta	1 417	1 793	1 186	1 277

Põhitegevuse tuludest laekus ühinenud Põhja-Sakala vallas 2017. aastal kõige rohkem füüsilise isiku tulumaksu (FIT) – 46%, tasandusfond pluss toetusfond riigi eelarvest oli 40%, ülejäänud 14% moodustasid teised tulud. Põhitegevuse tulude suurim tulu – FIT laekumine on esitatud tabelis 13.

Tabel 13. FIT laekumine ühinenud Põhja-Sakala vallas 2017. aastal (allikas: Rahandusministeerium)

	Kokku
Tulumaks - eelarve	4 816 881
Tulumaks – laekumine	4 908 625
Üle/alalaekumine	102%
Elanike arv 31.12.2017	8200
Laekumine elaniku kohta, eur	598,61
Aastakeskmise maksumaksjate arv	3 411
Laekumine maksumaksja kohta, eur	1 439,06

2018. aasta Põhja-Sakala valla eelarves planeeritakse põhitegevuse tulusid 11 262 849 eurot. Füüsilise isiku tulumaksu on kavandatud 5 201 000 eurot. 2018. aastal tõstab riik kohalikele omavalitsustele eraldatava osa protsenti 11,86% ni, võrreldes eelmise aastaga on tõus 0,26%.

Koos põhitegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse tuludega planeeritakse tulusid kokku 15 370 761 eurot³ (suurenemine 25,4%, tulud kokku 2017. aastal olid 12 261 970 eurot).

Kulud. Põhitegevuse kulud elaniku kohta aastatel 2015-2017 olid neljast endisest kohalikest omavalitsusest suurimad samuti Kõpu vallas. 2017. aastal oli Kõpu vallas põhitegevuse kulu elaniku kohta 1563 eurot (tabel 14).

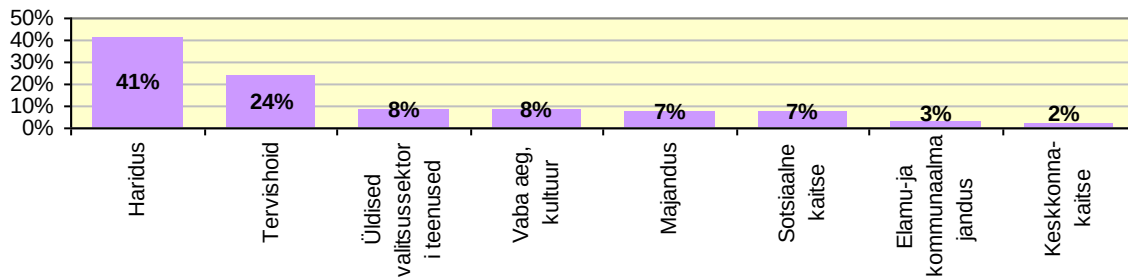
Tabel 14. Põhitegevuse kulud neljas endises ühinenud omavalitsusüksuses 2015-2017 (allikas: Rahandusministeerium)

		Kõo vald	Kõpu vald	Suure-Jaani vald	Võhma linn
2015	Põhitegevuse kulud	1 113 122	972 829	4 489 846	1 359 797
	Elaniku kohta	1 008	1 461	831	990
2016	Põhitegevuse kulud	1 211 117	979 795	4 654 721	1 430 306
	Elaniku kohta	1 146	1 521	872	1 047
2017	Põhitegevuse kulud	1 475 480	973 967	5 109 553	1 470 350
	Elaniku kohta	1 412	1 563	963	1 103

2018. aastal on Põhja-Sakala valla eelarves kavandatud kulude üldmaht 15 370 761 eurot (suurenemine 25,3%, 2017. aastal 12 268 797 eurot). Vallaeelarve kulude struktuur on esitatud joonisel 20. Haridusvaldkonna

³ Põhja-sakala valla eelarve, Põhja-Sakala Vallavolikogu määrus 22.02.2018 nr 23

kulud moodustavad 2018. aastal 41% valla eelarvest. Järgneb tervishoid 24%.

Joonis 20. Vallaeelarve kulude struktuur tegevusvaldkondade lõikes Põhja-Sakala valla 2018. aastal (allikas: Rahandusministeerium)

Kasutatud materjalid

- Keskkonnaregistri avalik teenus
<http://register.keskkonnainfo.ee/envreg>
- Kultuurimälestiste riiklik register
<https://register.muinas.ee/public.php>
- Kirevere Kooli arengukava 2017–2021
- Kõidama Lasteaed Traksik arengukava 2016–2018
- Kõo valla arengukava
- Kõo valla jäätmekava 2015-2020
- Kõo valla, Kõpu valla, Suure-Jaani valla ja Võhma linna ühinemisleping
- Kõo valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2017-2030
- Kõo valla üldplaneering, 2007
- Kõpu Põhikooli arengukava 2013-2017
- Kõpu valla arengukava 2017-2021
- Kõpu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2017-2030
- Kõpu valla üldplaneering, 2006
- Olustvere Lasteaed Piilu arengukava 2016-2018
- Olustvere Põhikooli arengukava 2016-2020
- Soomaa piirkonna teemaplaneering
- Suure-Jaani Gümnaasiumi arengukava 2016-2020

- Suure-Jaani Kooli arengukava 2016-2019
- Suure-Jaani Lasteaed Sipsiku arengukava 2016-2018
- Suure-Jaani valla arengukava 2012-2020
- Suure-Jaani valla Suure-Jaani, Olustvere ja Sürgavere kaugküttepiirkonna soojamajanduse arengukava aastateks 2016-2025
- Suure-Jaani valla jäätmekava 2015-2020
- Suure-Jaani valla üldplaneering, 2008
- Vastemõisa Lasteaed Päevalill arengukava 2016-2018
- Viljandi maakonna arengustrateegia Viljandimaa – arenev PÄRIS EESTI
- Viljandi maakonnaplaneering 2030+
- Võhma Kooli arengukava 2015-2020
- Võhma Lasteaed Mänguveski arengukava 2016-2018
- Võhma linna arengukava aastateks 2015-2025
- Võhma linna jäätmekava 2015-2020
- Võhma linna soojusmajanduse arengukava aastateks 2016-2025
- Võhma linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2016-2030
- Võhma linna üldplaneering, 2001
- Ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava, uuendused arendusperioodiks 2012-2024, Suure-Jaani, 2012

Lisad

Lisa 1. Põhja-Sakala valla paikkonnad

Paikkonna nimi	Asulad
Kõo	Arjassaare küla, Arussaare küla, Kangrussaare küla, Kirevere küla, Koksvere küla, Kõo küla, Loopre küla, Maalasti küla, Paenasti küla, Pilistvere küla, Saviaugu küla, Venevere küla, Unakvere küla
Kõpu	Iia küla, Kuninga küla, Kõpu alevik, Laane küla, Punaküla, Seruküla, Supsi küla, Tipu küla, Uia küla, Vanaveski küla
Olustvere	Jaska küla, Kärevere küla, Olustvere alevik, Navesti küla, Reegoldi küla
Suure-Jaani	Arjadi küla, Epra küla, Jälevere küla, Karjasoo küla, Kibaru küla, Kootsi küla, Kõidama küla, Lahmuse küla, Lõhavere küla, Nuutre küla, Põhjaka küla, Päraküla, Rääka küla, Suure-Jaani linn, Taevere küla, Tällevere küla, Vihi küla, Võlli küla, Ängi küla

Sürgavere	Kabila küla, Kerita küla, Munsi küla, Sürgavere küla
Tääksi	Aimla küla, Kuhjavere küla, Kuiavere küla, Kurnuvere küla, Mudiste küla, Mäeküla, Riiassaare küla, Tääksi küla, Võivaku küla, Ülde küla
Vastemõisa	Ilbaku küla, Ivaski küla, Kildu küla, Kobruvere küla, Lemmakõnnu küla, Metsküla, Paelma küla, Sandra küla, Vastemõisa küla,
Võhma	Paaksima küla, Soomevere küla, Võhmassaare küla, Võhma linn